

Lokalni akcijski plan zapošljavanja u općini Posušje 2022 – 2025

Posušje, prosinac 2021. godine

SADRŽAJ

DIO PRVI – UVOD	3
Uvod (veza i usklađenost sa strategijama i planovima zapošljavanja viših razina vlasti, dokumenti i preporuke međunarodnih organizacija, EU, ILO isl)	3
DIO DRUGI – ANALIZA STANJA NA PODRUČJU OPĆINE	6
2.1. Opći podaci (geografski položaj , putna infrastruktura i povezanost).....	6
2.2. Demografske karakteristike (zadnje 3 godine).....	9
2.2.1. Ukupan broj stanovnika (demografska kretanja, gustoća naseljenosti).....	9
2.2.2. Struktura stanovništva (spolna, starosna, prema radnoj aktivnosti)	11
2.3. Nezaposlenost (zadnje 3 god).....	13
2.3.1. Kretanje nezaposlenosti.....	13
2.3.2. Struktura nezaposlenosti (prema spolu (žene), starosti (mladi), obrazovanju i stručnoj spremi, dužini čekanja).....	14
2.4. Zaposlenost (zadnje 3 god).....	16
2.4.1. Kretanje zaposlenosti.....	16
2.4.2. Struktura zaposlenosti (prema sektorima, spolu, starosti, stručnoj spremi)	17
2.4.3. Neto plaće i siva zona zaposlenosti	18
2.4.4. Prikaz aktivnih mjera sufinanciranja u ŽZH	18
2.5.1. BDP (općine, županije, federacije).....	20
2.5.2. Struktura registriranih gospodarskih subjekata prema područjima KD BiH (obrti, tvrtke, zaposlenost).....	21
2.5.3. Analiza najvažnijih gospodarskih grana.....	23
2.5.4. Analiza uvoza i izvoza (usporedna lista sa općinama u županiji)	24
2.5.5. Analiza investicija	26
2.5.6. Poslovne zone i prostorno- planska dokumentacija	29
2.5.7. Aktivnosti općine na unapređenju poslovnog okruženja.....	30
2.5.8. Realizacija mjera aktivne politike zapošljavanja na razini općine	31
2.6. Pregled obrazovanja	32
2.6.1. Struktura srednjeg obrazovanja (vrste škola, zanimanja, broj učenika po zanimanju i spolu, analiza programa obrazovanja).....	32
2.6.1. Stanje visokog obrazovanja (broj studenata, struktura po fakultetu, spolu , stipendije) ..	35
DIO TREĆI– PROCES IZRADE LAPZ	37
3.1. Mapiranje zainteresiranih strana u procesu izrade lokalnog akcijskog plana zapošljavanja	37
3.2. Analiza problema zapošljavanja u općini i potencijali zapošljavanja na lokalnoj razini	42
3.3. SWOT Analiza	45
3.4. Akcijski plan zapošljavanja općine za razdoblje od 3 god	46
3.5. Implementacija i strukture upravljanja.....	54
3.6. Monitoring i evaluacija	56

DIO PRVI – UVOD

Uvod (veza i usklađenost sa strategijama i planovima zapošljavanja viših razina vlasti, dokumenti i preporuke međunarodnih organizacija, EU, ILO isl)

Općina Posušje izradom lokalnog akcijskog plana zapošljavanja želi nastaviti sustavno uređivanje i rješavanje problematike zapošljavanja na području općine, u suradnji sa ključnim sudionicima ili akterima koji mogu pružiti podršku u uspješnoj provedbi mjera zapošljavanja. On predstavlja jedan od ključnih strateških razvojnih dokumenata općine. Ovaj dokument nadovezuje se na prethodni Lokalni akcijski plan zapošljavanja 2017-2020.

Općina Posušje se prijavila za sudjelovanje u procesu BFC certifikacije krajem 2015 god. Riječ je o programu certifikacije općina sa povoljnim poslovnim okruženjem koji omogućava ocjenu kvaliteta lokalnih zajednica u pogledu investicijskih potencijala, infrastrukture, usluga i informacija koje nude potencijalnim investitorima i postojećem gospodarstvu. Certifikat o povoljnom poslovnom okruženju predstavlja svojevrsnu garanciju investitorima da određena lokalna samouprava pruža visoku razinu usluga kompanijama. Dana 25.04.2017. godine je obavljena posjeta verifikacijskog povjerenstva kao posljednja faza u procesu certifikacije općine i očekivano dobiveno je pozitivno izvješće i stjecanje BFC certifikata kojim je općina Posušje stekla status prve općine u Hercegovini sa povoljnim poslovnim okruženjem. O tome koliko je se radilo na aktivnostima ispunjavanja definiranih kriterija i nakon dodjeljivanja certifikata pokazuje činjenica kako je re-certifikacijom podignut postotak uspješnosti sa 86% na 89,33% u 2020.godini.

Lokalni akcijski plan zapošljavanja općine Posušje za razdoblje 2022-2025 godine predstavlja osnovni instrument provođenja aktivne politike zapošljavanja u ovom razdoblju. Njime se definiraju ciljevi i prioriteti politike zapošljavanja i utvrđuju programi i mjere koji će se realizirati, kako bi se postigli postavljeni ciljevi i omogućilo održivo povećanje zaposlenosti.

Pri izradi LAPZ-a općine Posušje za razdoblje 2022- 2025 godine uzeti su u obzir ciljevi, prioriteti i smjernice Europske strategije 2020. koje se odnose na zapošljavanje i kojom pametan, održiv i inkluzivni rast ekonomije stvara mogućnost za visoku stopu ili razinu zaposlenosti, produktivnosti, socijalnu i teritorijalnu koheziju.

U definiranje i izradu LAPZ-a uključeni su socijalni partneri, relevantne institucije i akteri, kako bi se različitim pristupima omogućilo svestrano sagledavanje i prilikom realizacije planiranih programa i mjera ostvarili rezultati s dodatnom vrijednošću.

Lokalni akcijski plan zapošljavanja je izradio razvojni tim općine Posušje u suradnji s timom za izradu Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja općini Posušje 2022-2025 (LAPZ).

Tim za izradu Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja Općine Posušje formiran je odlukom općinskog načelnika broj: 01-991/21 , 20 listopada 2021. godine. Tim sačinjava 8 članova: predstavnici Udruge gospodarstvenika Posušje, predstavnik Srednje strukovne škole Posušje, predstavnik Gimnazije Posušje, predstavnik Tehnološkog parka Posušje i predstavnici Jedinice za lokalni ekonomski razvoj općine Posušje te Službe za zapošljavanje Zapadnohercegovačke županije – podružnica Posušje.

Bosna i Hercegovina je ratificirala Konvenciju Međunarodne organizacije rada (ILO) o politici zapošljavanja broj 122 iz 1964 godine. Na razini Bosne i Hercegovine i Federacije BiH ne postoji ažurirana sektorska strategija zapošljavanja.

Sustav je usložen postojanjem nekoliko razina nadležnosti ali i fragmentiran s funkcijama koje su dodijeljene različitim administrativnim razinama i malo koordinacije kako na horizontalnoj, tako i na vertikalnoj razini. Funkcije radne administracije koje spadaju u nadležnost entiteta i BD BiH obuhvaćaju 178 institucija. Na državnoj razini državno Ministarstvo civilnih poslova BiH i Agencija za rad i zapošljavanje BiH imaju koordinirajuću ulogu. Izrada, implementacija i provođenje zakonodavstva se odvija na razini entiteta i BD BiH. Nadalje, pitanja koja se odnose na kolektivno pregovaranje, inspekciju rada, uvjete rada, sigurnost i zaštitu zdravlja na radu i plaće, su također na razini entiteta i BD BiH.

EU OKVIR

U slučaju BiH, potencijalnog kandidata za članstvo u EU, europski okvir zapošljavanja se može promatrati na kratkoročnoj i dugoročnoj razini. Kratkoročni okvir je proizašao iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Sporazuma o europskom partnerstvu, dva dokumenta koja definiraju ciljeve kratkoročne i srednjoročne suradnje (obveze i odgovornosti) između Bosne i Hercegovine i Europske unije. Dugoročni okvir je definiran kroz Europsku strategiju zapošljavanja, ključni dokument koji osigurava koordinaciju politika zapošljavanja u svim zemljama članicama. Ovaj okvir se također koristi kako bi se osiguralo da zemlje kandidati prilagode svoje institucije i politike u skladu s Europskom strategijom

zapošljavanja, te na taj način omogućuje punu realizaciju dijela Ugovora o pristupanju koji se odnosi na zapošljavanje.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

Proces stabilizacije i pridruživanja (Stabilization and Association Process – SAP) predstavlja okvir za BiH na putu približavanja ka EU. U tom procesu, BiH se stimulira da unaprijedi demokraciju, promovira održiv ekonomski rast s ciljem ostvarenja trajne ekonomske, socijalne i političke stabilnosti koja se garantira kroz bliže veze sa Europom, i na kraju, članstvom u EU. SAP proces ima zadatak da: „Održi stabilne demokratske institucije; osigura primjenu vladavine prava i održava otvorenu, prosperitetnu ekonomiju utemeljenu na Europskim praksama i standardima. Između svake pojedine zemlje i EU uspostavljaju se snažne veze kroz tri najvažnija mehanizma: (a) trgovinu, (b) financijsku pomoć, i (c) ugovorne odnose. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju je u lipnju 2008. godine potpisan između BiH i zemalja članica EU.

EU predlaže osam smjernica za politike zapošljavanja:

- **Smjernica br. 17:** Implementirati politike zapošljavanja čiji je cilj postizanje pune zaposlenosti, unaprjeđenje kvalitete i produktivnosti rada, te jačanje socijalne i teritorijalne kohezije.
- **Smjernica br. 18:** Promovirati cjeloživotni pristup radu.
- **Smjernica br. 19:** Osigurati inkluzivna tržišta rada, unaprijediti atraktivnost rada i postići da se rad isplati za osobe koje traže posao, uključujući i pripadnike ugroženih grupa i neaktivne.
- **Smjernica br. 20:** Unaprijediti usklađenost ponude i potražnje na tržištu rada.
- **Smjernica br. 21:** Promovirati fleksibilnost u kombinaciji sa sigurnošću radnog mjesta i smanjiti segmentiranost tržišta, uz uvažavanje uloge socijalnih partnera.
- **Smjernica br. 22:** Osigurati da troškovi rada i mehanizmi utvrđivanja plaća budu takvi da doprinose zapošljavanju.
- **Smjernica br. 23:** Povećati i unaprijediti ulaganja u ljudski kapital i resurse.
- **Smjernica br. 24:** Prilagoditi sustave obrazovanja i obuke da odgovore na nove zahtjeve na tržištu rada.

DIO DRUGI – ANALIZA STANJA NA PODRUČJU OPĆINE

2.1. Opći podaci (geografski položaj , putna infrastruktura i povezanost)

Površina općine Posušje je 461,1 km². Nadmorska visina mjesta Posušja je 675 mnv, najviša točka je 2228 mnv, a najniža 405 mnv. Općina Posušje ima 20 477 stanovnika (po popisu iz 2013. godine). Gustoća naseljenosti je 45,11 stanovnika po km². U usporedbi s ostalim općinama u FBiH, općina Posušje se nalazi na 16. mjestu po gustoći naseljenosti, što je svrstava među rjeđe naseljene općine u Federaciji.

Klima u općini Posušje je sredozemna i umjereno kontinentalna, barem za onaj prostor općine koji je uglavnom ili 99 % nastanjen i gdje se odvija gospodarski i svaki drugi život. Vrlo malim dijelom teritorija općina spada u planinsko područje i to na prostoru Parka prirode Blidinje, te se može reći da na tim prostorima ima utjecaja i planinske klime.

Bitno je napomenuti da na prostoru općine ima oko 2200 sunčanih sati u godini ili oko 170 dana u godini.

Također, u ljetnim razdobljima, uglavnom na prostoru općine Posušje, kao i šireg okruženja, vladaju sušna razdoblja, što je bitno ograničavajući čimbenik za razvoj poljoprivrednog sektora. Prosječna godišnja količina padalina za prostor općine Posušje je oko 1200 mm padalina.

Općina Posušje prostire se u sredini zemljopisnog pojma zapadna Hercegovina uz granicu s Republikom Hrvatskom, odnosno na jugu graniči sa općinom Imotski i susjednom općinom Grude. Jugoistočno graniči s općinom Široki Brijeg. Na sjeveru i sjeveroistoku nalaze se općine Tomislavgrad i Jablanica. Obuhvaća na sjeveru prostor Parka prirode Blidinje s

Blidinjskim jezerom, površine 3,2 km² i najveće dubine 4,5 m, a nalazi se na 1182 mnv i planinom Čvršnicom kao najvišom planinom cijele Hercegovine, na kojoj se nalazi vrh Pločno na 2228 mnv, što je i najviša točka općine, a najniža točka je u Podbiloj na 405 mnv. Grad Posušje kao upravno i administrativno sjedište općine nalazi se na 670 mnv, a prostorno se prostire kao naseljeno mjesto na 2,21 km². Općina je brdsko-planinskog reljefa.

Što se tiče površinske i dublje građe tla na prostoru općine Posušje ona je takve strukture da obiluje krečnjačkim stijenama pogodnim za proizvodnju velikog broja građevinskih materijala ili finalnih proizvoda od različitih vrsta kamena. Također, u Posuškom polju postoje velike količine gline pogodne za industrijsko iskorištavanje u budućnosti.

U geološkoj strukturi tla postoje značajne količine boksita, što također predstavlja veliku mogućnost za razvitak rudarstva, tim više što postoje i kadrovi za to profilirani kroz dugogodišnji rad u poduzeću Rudnici Boksita d.o.o. Posušje.

Na cijelom prostoru općine Posušje biljni pokrov je raznovrstan i bogat s obzirom na broj biljnih vrsta i njihovu biodinamiku. To su livade i pašnjaci bogati raznolikim ljekovitim biljem i raznovrsnim travama koje služe za ispašu ili sijeno. Također su zastupljene i šumske površine s različitim vrstama drveta među kojima prevladava bukva na višoj nadmorskoj visini i hrast u nižim predjelima općine tj. do oko 1000 mnv. U manjoj količini rasprostranjena je i crnogorična visoka šuma i to na prostoru sjevernih padina Čvršnice. Najveća šuma se nalazi iznad Rakitna u Bosiljnu, gdje raste vrlo kvalitetna bukva pogodna za industrijsko iskorištavanje.

S obzirom na činjenicu da se Posušje nalazi na sjecištu puteva: Posušje – Široki Brijeg – Mostar, Posušje – Imotski – Split, Posušje – Jablanica – Sarajevo, Posušje – Ljubuški – Ploče (luka), Posušje – Tomislavgrad – Livno, to Posušju daje dobru regionalnu prednost u prometnom smislu.

POSUŠJE NA DLANU

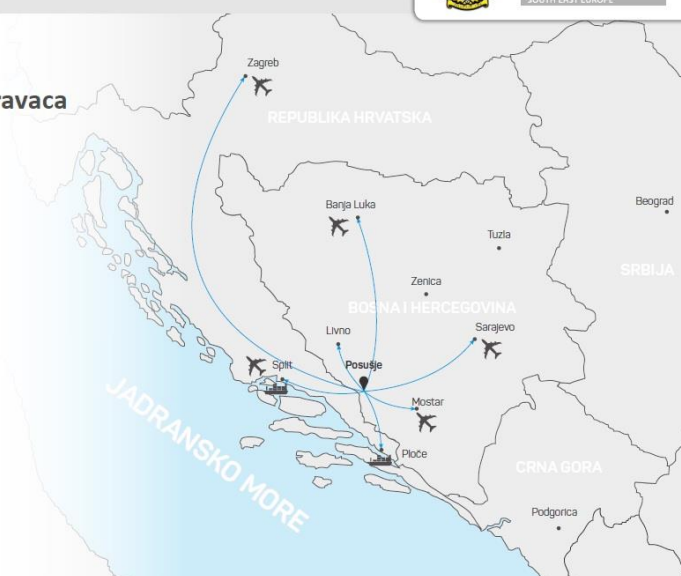
Povoljan geoprometni položaj

Posušje se nalazi na sjecištu 5 putnih pravaca

- Posušje – Široki Brijeg – Mostar
- Posušje – Imotski – Split
- Posušje – Jablanica – Sarajevo
- Posušje – Ljubuški – Ploče (luka)
- Posušje – Tomislavgrad – Livno

Posušje je udaljeno

- 54 km od Mostara,
- 71 km od Makarske (HR)
- 84 km od luke Ploče (HR)
- 98 km od Splita (HR)
- 473 km od Zagreba (HR)
- 485 km od Beograda (SRB)

Također, veliki nedostatak u prometnom smislu jeste nekoliko uskih grla prema Mostaru kao gospodarskom i sveučilišnom središtu Hercegovine, a time i općine Posušje, odnosno koridoru Vc čija je izgradnja u tijeku. Ovaj problem prometne neprotočnosti uzrok je prvenstveno dionica državne ceste Vranić-Kočerin i Vranić-Crnašnica, koje su još uvijek uglavnom austrougarske trase od točno prije sto godina i treba ih u što skorijem vremenu rekonstruirati kako bismo dobili prometnicu sa tri traka, koja bi omogućila da prometna udaljenost Posušje-Mostar bude oko 35 min sigurne vožnje. Općina Posušje je ovom problemu ozbiljno pristupila te je teritorij koji pripada općini Posušje od 2020. godine prometno riješen i uspostavljene su tri trake za siguran prijevoz prema Mostaru. Ono što je preostalo odnosi se na područje grada Širokog Brijega na što Općina Posušje nema utjecaj.

Na prostoru općine ima 69,9 km magistralnih cesta, regionalnih 21 i lokalnih cesta oko 100 km. Jedan od nedostataka u prometnoj povezanosti jeste i nedostatak sjeverne gradske zaobilaznice koja bi povezala prometni rotor na Ričini s cestom Posušje-Rakitno-Blidinje.

Generalno se može kazati da je grad Posušje dobro prometno riješen, jer ima izgrađen glavni vanjski prometni prsten i niz unutarnjih prometnih prstenova međusobno gusto povezanih lokalnim poprečnim ulicama.

Općina Posušje je jedna od četiri općine u Zapadnohercegovačkoj Županiji i jedna je od najmlađih općina ne samo u županiji već i šire. Naime, broj učenika osnovnog obrazovanja u

općini Posušje se u posljednjih deset godina kreće iznad 2000 učenika, što općinu svrstava u skupinu općina s mladom populacijom.

Prema metodologiji Zavoda za programiranje razvitka Federacije BiH općina Posušje spada među razvijenije općine u Federaciji Bosne i Hercegovine. Općinu također karakterizira snažno razvijen poduzetnički duh. Naime, općina Posušje ima najveći broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika u odnosu na ostale općine u ŽZH.

Općina Posušje je izradila i usvojila Strategiju razvoja općine Posušje za razdoblje od 2021-2027 godine kao glavni razvojni dokument koji definira pravce razvitka, strateške ciljeve, te sektorske ciljeve i prioritete razvitka općine Posušje.

Integrirana strategija uvelike definira buduće pravce razvoja općine Posušje a koji su relevantni i iz aspekta ovog dokumenta, odnosno definiranja potrebnih zanimanja kao i preporuka za uvođenje novih zanimanja. U tom smislu u strategiji su u okviru plana gospodarskog razvitka prepoznata tri glavna cilja gospodarskog razvitka općine koja usmjeravaju i poželjna kretanja u segmentu tržišta rada. Ti ciljevi se odnose na proizvodno poduzetništvo, poljoprivredu i turizam.

Ukoliko se bude aktivno radilo na provedbi mjera i projekata iz strategije za očekivati je i veću potražnju za specifičnom radnom snagom, odnosno za specifičnim vještinama i kompetencijama.

2.2. Demografske karakteristike (zadnje 3 godine)

2.2.1. Ukupan broj stanovnika (demografska kretanja, gustoća naseljenosti)

Uzimajući u obzir da u Bosni i Hercegovini nije bilo popisa stanovništva od 1991. godine, do 2013., za bilo koje potrebe broj stanovnika se temeljio na procjenama, bilo da se radi o statističkim podacima ili procjenama od strane općine.

Međutim, ako analiziramo postojeće podatke o broju stanovnika, koji se temelje na popisu iz 2013. god. iznosi 20 477, u odnosu na broj stanovnika prema popisu iz 1991. godine, vidljivo je povećanje broja stanovnika. U tabeli ispod dan je prikaz broja stanovnika općine Posušje po mjesnim zajednicama s procjenom kretanja broja stanova i domaćinstava.

Tablica 1. Broj stanovnika po mjesnim zajednicama s procjenom u budućnosti

	Mjesna Zajednica	Broj. stan. 1991. (po popisu)	Broj stan. 2013. (po popisu)	Broj stan. 2025. (procjena)	Broj stan. 2030. (procjena)
1.	Bare	1	0	0	0
2.	Batin	617	721	715	710
3.	Broćanac	1147	1209	1210	1215
4.	Čitluk	920	1165	1165	1165
5.	Gradac	850	801	790	750
6.	Konjsko	0	0	0	0
7.	Masna Luka	0	1	0	0
8.	Osoje	634	707	700	700
9.	Podbila	149	146	130	122
10.	Poklečani	1552	949	930	930
11.	Posušje	3901	6267	6300	6400
12.	Rastovača	1394	2605	2605	2620
13.	Sutina	1282	848	830	820
14.	Tribistovo	273	178	170	150
15.	Vinjani	1145	1423	1430	1440
16.	Vir	1643	1626	1600	1590
17.	Vrpolje	827	919	910	900
18.	Vučipolje	50	10	10	5
19.	Zagorje	942	694	690	650
20.	Zavelim	309	208	200	150
	UKUPNO	17636	20477	20385	20317

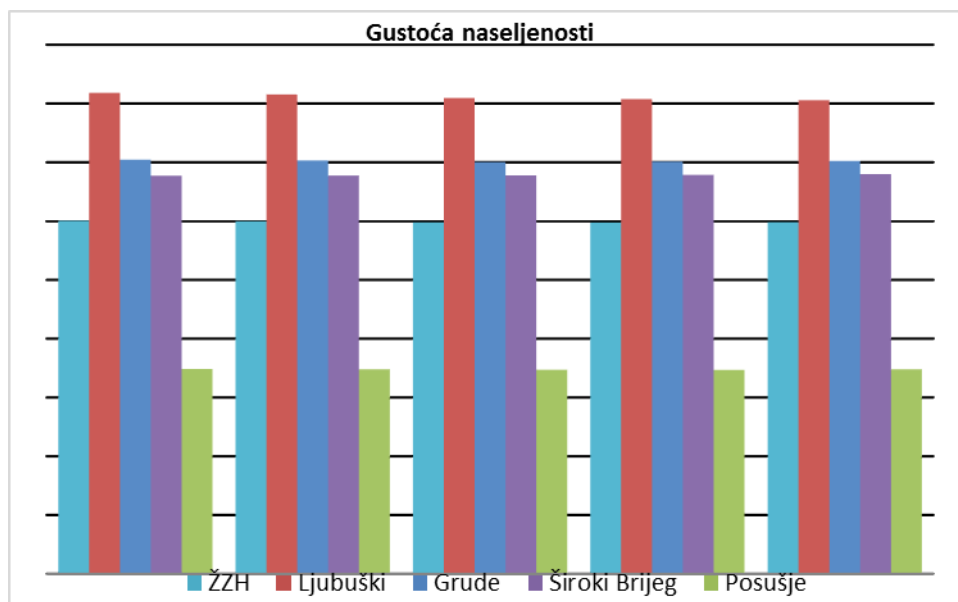
Kao što je vidljivo iz tabele procjenjuje se da će broj stanovnika u općini Posušje padati. Ove procjene se temelje na statističkim podacima posušskog dekanata na kraju 2010. godine¹.

Što se tiče prostornog rasporeda stanovništva, vidljivo je da je u općini Posušje najnapučenije Posušje, te potom Broćanac, Vir, Poklečani, Rastovača, Sutina, Čitluk i Vinjani.

U pogledu gustoće naseljenosti općina Posušje je općina s najmanjom gustoćom naseljenosti u Zapadnohercegovačkoj županiji. Ovo je prvenstveno zbog toga što općina Posušje ima velik obuhvat na planinskim i brdskim područjima koja su nenaseljena. S obzirom da općina Posušje ima oko 45 stanovnika na kvadratni kilometar svrstavamo je u izrazito ruralne

¹ Podaci kao podloga za statističku procjenu rasta stanovništva preuzeti sa službene stranice posušskog dekanata. Ovi podaci su najvjerodostojniji jer po župama se nalazi najrealnij pregled pučana.

sredine.² Međutim, ovo može predstavljati i stanovito priliku za razvoj a ne nužno ograničenje. U tom pogledu možemo spomenuti primjer Rakitna, odnosno mjesnih zajednica Poklečani i Sutina u Rakitnu, koje se nalaze u planinskom području ali su u isto vrijeme jedne od najnaseljenijih mjesnih zajednica u općini Posušje.

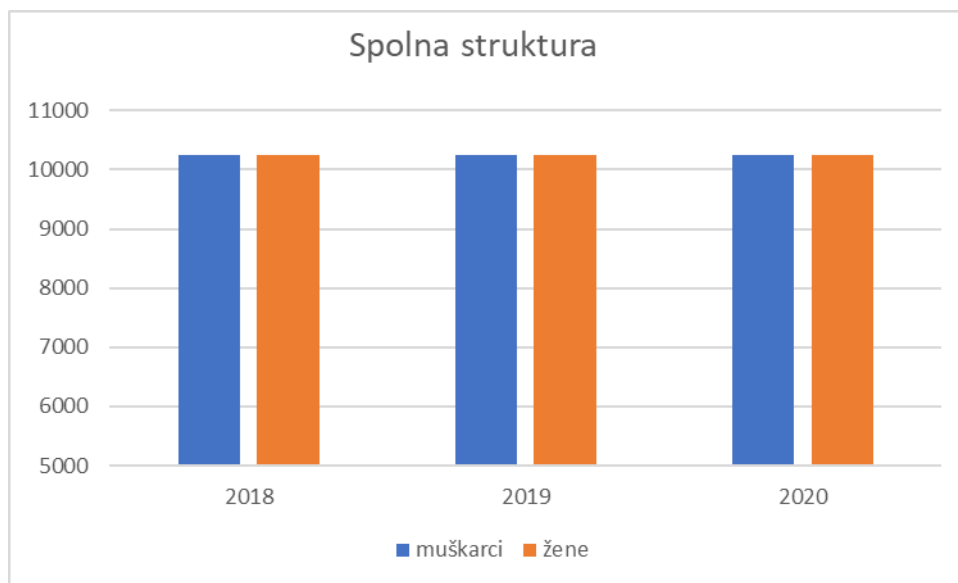

Slika 1. Prikaz gustoće naseljenosti

2.2.2. Struktura stanovništva (spolna, starosna, prema radnoj aktivnosti)

Glede strukture stanovništva, tj. odnosa muškog i ženskog stanovništva, može se kazati kako je u općini Posušje ta struktura u potpunosti uravnotežena. Ovaj pokazatelj je isti na razini cijele županije, s tim što je u općini Posušje izraženiji.

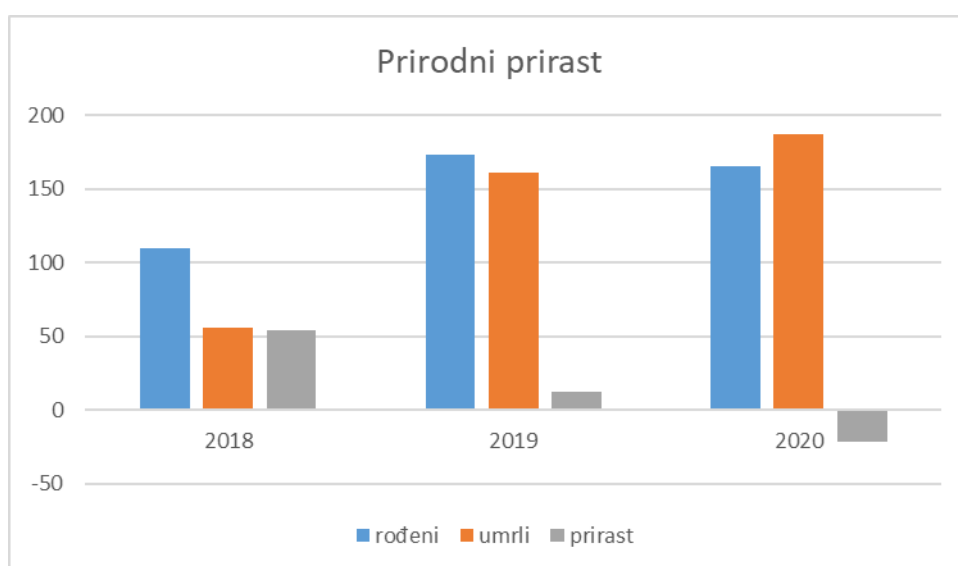
² Prema OCED metodologiji ruralno područje smatra se područjem koje ima ispod 150 stanovnika na kvadratni kilometar.

Slika 2. Spolna struktura u općini Posušje

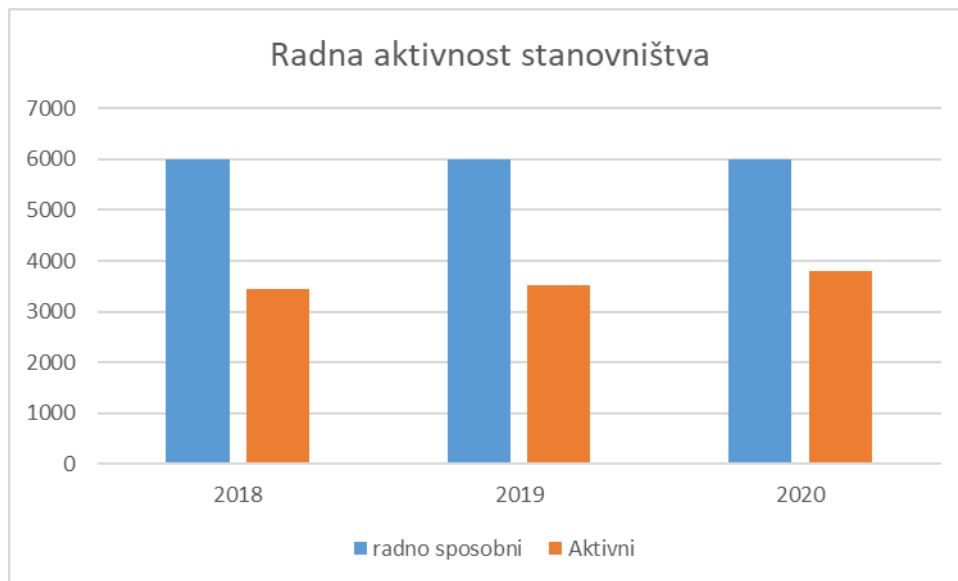
Posušje nosi i atribut najmlađe sredine u Bosni i Hercegovini. Da je to doista tako, pokazuju podaci da je u posuškoj populaciji najviše onih između 15 i 19 godina (1702), potom onih između 20 i 24 godine (1512), slijede stanovnici koji imaju između 40 i 44 godine (1536) itd. Inače, po nedavnom popisu prosječna starost posuškog stanovnika 36,37 godina.

Što se tiče prirodnog prirasta općina Posušje godinama je bilježila pozitivan prirodni prirast osim u pandemijskoj 2020. godini kada se bilježi negativan prirodni prirast (-22). Ovaj negativan prirodni prirast zasigurno je rezultat pandemije, odnosno virusa COVID-19.

Slika 3. Prikaz prirodnog prirasta u općini Posušje

Općina Posušje ima realno oko 6000 radno sposobnog stanovništva. Sljedeća tabela donosi prikaz odnosa realnog i aktivnog.

Slika 4. Prikaz radne aktivnosti stanovništva u općini Posušje

2.3. Nezaposlenost (zadnje 3 god)

2.3.1. Kretanje nezaposlenosti

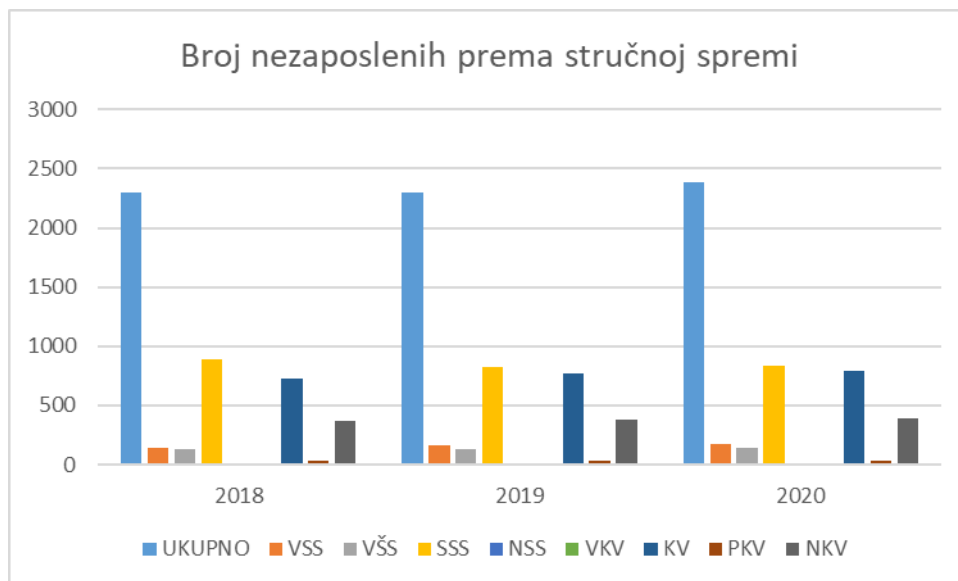
Kada promatramo broj nezaposlenih u posljednje 3 godine možemo vidjeti da je ovaj trend izuzetno nezadovoljavajući. Javlja se kontinuiran rast broja nezaposlenih osoba, gdje se broj nezaposlenih od 2018. do 2020. godine povećao za 120 nezaposlena, dok se broj zaposlenih u istom promatranom razdoblju smanjio za 118. (Slika 5.).

Slika 5. Prikaz broja nezaposlenih u općini Posušje

2.3.2. Struktura nezaposlenosti (prema spolu (žene), starosti (mladi), obrazovanju i stručnoj spremi, dužini čekanja)

Glede strukture nezaposlenih prema stupnju stručnog obrazovanja (Slika 6.) najviše je nezaposlenih sa srednjim stručnim obrazovanjem, s tim da isti u promatranom razdoblju od zadnje 3 godine ima stalnu tendenciju rasta. Na drugom mjestu po broju nezaposlenih su KV i NKV radnici. Broj nezaposlenih s visokom stručnom spremom u zadnje 3 godine se povećao za 32 ili postotno oko 21,9%, dok je u promatranom trogodišnjem razdoblju broj nezaposlenih sa višom školskom spremom porastao za 13,5%.

Slika 6. Prikaz broja nezaposlenih po stručnoj spremi

Najnoviji podaci po pitanju nezaposlenih osoba za 2020. godinu nisu pozitivni i broj nezaposlenih osoba je povećan za 106 osoba i on za 2020. godinu iznosi 2389 osoba od čega su 1310 nezaposlene osobe ženskog spola.

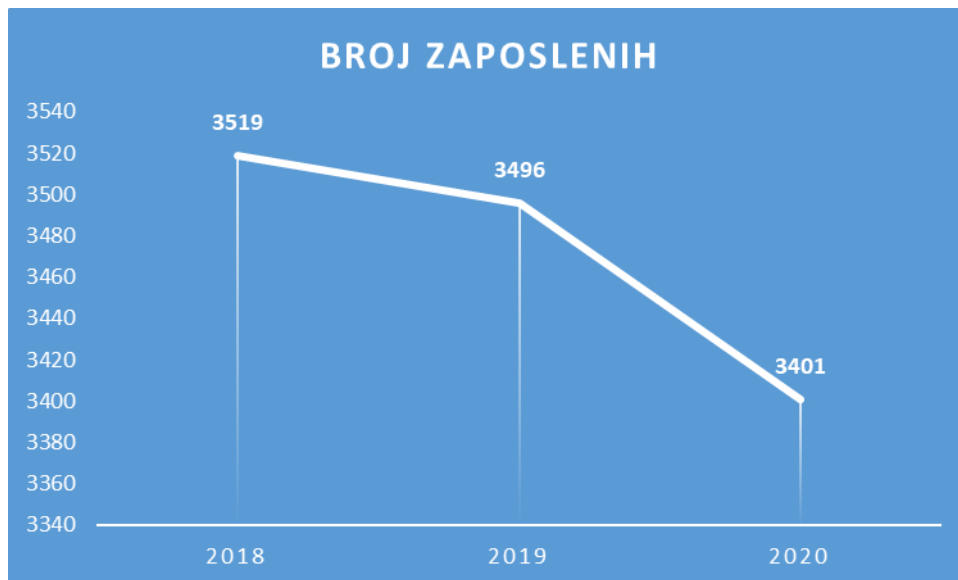
Prema starosti najviše nezaposlenih osoba je starosne dobi od 25-29 godina (373), te starosne dobi od 20-24 godine (291), kao i osoba starosne dobi od 45-49 godina (214) i osoba starosne dobi od 50-54 godine (291) što ukazuje na neophodnost kreiranja mjera potpore zapošljavanju mlađih osoba do 30 godina starosti, kao i mjera za zapošljavanje osoba starosne dobi od 45-55 godina.

Podaci vezani za dužini čekanja na zaposlenje pokazuju kako je najviše nezaposlenih koji na posao čekaju preko 9 godina (544), a zatim slijede osobe koje na posao čekaju od 3-5 godina (329). Značajan broj nezaposlenih čeka na posao manje od 6 mjeseci (288). Iz ovih podataka je vidljivo kako najveći broj osoba koje na posao čekaju preko 9 godina su ili nezapošljive, ili rade u zoni sive ekonomije.

2.4. Zaposlenost (zadnje 3 god)

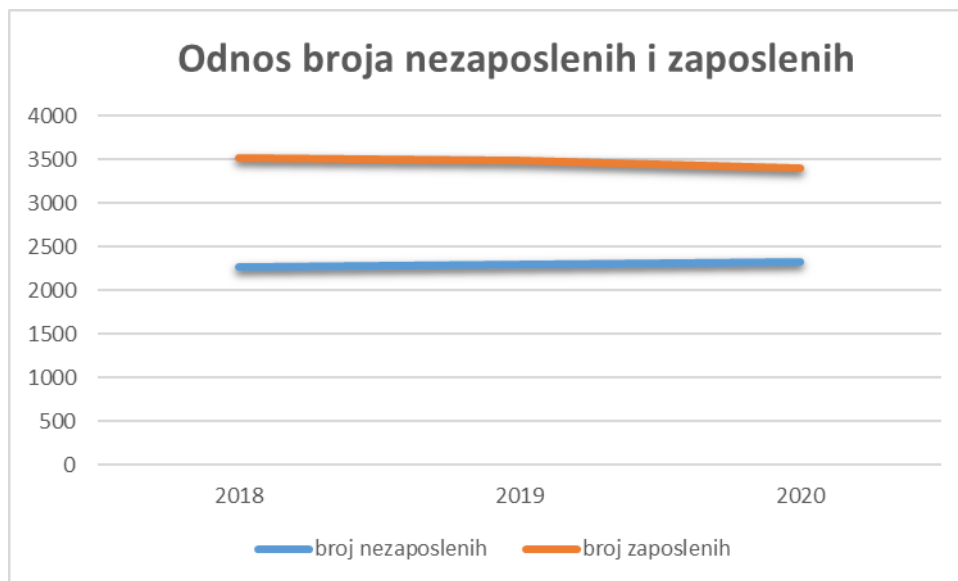
2.4.1. Kretanje zaposlenosti

Glede općeg kretanja zaposlenosti iz Slike 7. je vidljivo kako se u posljednje 3 godine dogodio negativan pomak i smanjenje broja zaposlenih za 118 osoba ili za 3,35 %. Važno je naglasiti kako u ovom broju nisu uračunati zaposleni u obrtima kojih je preko 300 kao i preko 350 zaposlenih. Također, pad zaposlenih u odnosu 2020. na 2019. je posljedica lockdown-a i pandemije COVID-19.

Slika 7. Prikaz broja zaposlenih u općini Posušje

Dakle, kada promatramo razdoblje od zadnje 3 godine (Slika 8.) broj zaposlenih se smanjio za 118 dok se broj nezaposlenih povećao za 120. Ovakvi podaci posljedica su pandemije COVID-19 i lockdowna koji je nastupio kod nas i u svijetu.

Slika 8. Prikaz odnosa zaposlenih i nezaposlenih

2.4.2. Struktura zaposlenosti (prema sektorima, spolu, starosti, stručnoj spremi)

Podaci koji se tiče zaposlenosti po sektorima ili gospodarskoj grani dostupni su samo na razini županije. Međutim, u općini Posušje je sektorska usmjerenost vrlo mala pa se eventualno može na temelju podataka o broju poduzeća i opisu djelatnosti donekle procijeniti da u djelatnostima trgovine radi oko 1400-1500 radnika, u djelatnosti pružanja usluga oko 1100-1200 radnika, u proizvodnim djelatnostima raznih vrsta oko 550-600 radnika i špediterske i usluge prijevoza oko 100 radnika.

Od ukupnog broja zaposlenih 3401 muškarci čine 1930, a žene 1471. Prema stručnoj spremi od ukupnog broja zaposlenih 942 osobe imaju visoku ili višu stručnu spremu. Srednju stručnu spremu posjeduju 1739 zaposlene osobe, pa dalje kako slijedi: VKV 12, KV 453, PKV 22, NKV 116 i NSS 157.

Što se tiče starosne strukture zaposlenih oko 30 % zaposlenih pripada u kategoriju od 25 -29, zatim kategorije od 30-34, 35-39, 40-44 čine po cca. 15 % udjela u zaposlenosti, a kategorije od 45-49, 50-54, 55-59, 60-64 čine po 5 % zaposlenih.

Navedeni podaci se odnose na 2020. godinu.

2.4.3. Neto plaće i siva zona zaposlenosti

Neto plaća ima trend laganog rasta već nekoliko godina unazad. Općina Posušje je ispod prosjeka u Županiji zapadnohercegovačkoj, a još značajnije manje plaće su u odnosu na Federaciju BiH. Ovaj trend se nažalost nastavlja i prosječna neto plaća u općini Posušje u 2019. godini iznosi 759,00 KM, dok podaci za 2020. godinu još nisu obrađeni.

Tablica 2. Prikaz odnosa neto plaće u općini Posušje, ŽZH i FBiH

PROSJEČNA NETO PLAĆA U KM					
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Općina Grude	834,00	837,00	925,00	937,00	1022,00
Grad Ljubuški	870,00	861,00	836,00	844,00	925,00
Općina Posušje	658,00	656,00	671,00	705,00	759,00
Grad Široki Brijeg	710,00	717,00	754,00	749,00	799,00
ŽZH	759,00	759,00	789,00	796,00	861,00
FBiH	830,00	839,00	860,00	889,00	928,00

Što se tiče procjene sive zone mogu se u obzir uzeti podaci popisa stanovništva iz 2013. godine gdje se 4700 osoba izjasnilo da radi što kada usporedimo s trenutnim dostupnim statističkim podacima o zaposlenosti čini udio sivog tržišta od 25-30 %.

2.4.4. Prikaz aktivnih mjera sufinanciranja u ŽZH

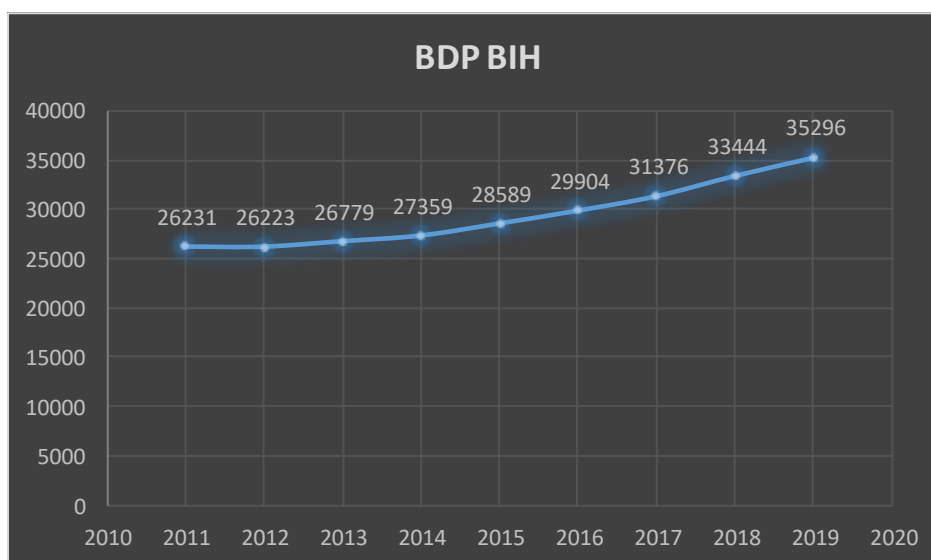
U sljedećoj tabeli navedeni su aktivne mjere sufinanciranja zapošljavanja, odnosno programi i posredničke aktivnosti sufinanciranja zapošljavanja i samozapošljavanja nezaposlenih osoba s evidencije Službe za zapošljavanje ŽZH kroz protekle tri godine.

Tablica 3. Pregled broja sufinanciranih osoba kroz aktivne mjere i programe sufinanciranja zapošljavanja (Izvor: Služba za zapošljavanje ŽZH)

2017		2018		2019	
Naziv aktivne mjere/programa	Broj sufinanciranih osoba	Naziv aktivne mjere/programa	Broj sufinanciranih osoba	Naziv aktivne mjere/programa	Broj sufinanciranih osoba
Prvo radno iskustvo 2017	107	Prvo radno iskustvo 2018/ PRI 2018	120	Prvo radno iskustvo 2019/ PRI 2019	77
Vaučer za posao	41	Sezonsko/periodično zapošljavanje 2018	63	Sezonsko/periodično zapošljavanje 2019	45
Periodično zapošljavanje 2017	129	Zapošljavanje žena 2018	71	Zapošljavanje žena 2019	60
Program samozapošljavanja START UP 2017	31	START UP 2018	66	START UP 2019	105
Program zapošljavanja i samozapošljavanja u oblasti poljoprivrede	2	Prilika za sve 2018	55	Prilika za sve 2019	215
Prvo radno iskustvo 2017 PLUS	58	Doprinosi 500 (2018)	3	Nova prilika 2019	13
Vaučer za posao 2017 PLUS	49	Tražim poslodavca 2018	25	Doprinosi 500 (2019)	1
Periodično zapošljavanje 2017 PLUS	113	Branitelji 2018	1	Tražim poslodavca 2019	59
Program samozapošljavanja START UP 2017 PLUS	19	Služba u zajedničkim projektima 2018	46	Asistenti u nastavnoj godini 2019/2020	10
Program zapošljavanja sufinanciranja određenog stručnog kadra za djecu s poteškoćama u razvoju u osnovnom obrazovanju u redovnoj nastavi u FBiH	5			Služba u zajedničkim projektima 2019 i obuka	55
Ukupno	554		450		640

2.5.1. BDP (općine, županije, federacije)

Bruto domaći proizvod (BDP) za BiH po proizvodnom pristupu za 2019. godinu nominalno je iznosio 35.296 mil. KM i u odnosu na 2011. godinu nominalno je veći za 34,55%.

Slika 9. Prikaz rasta BDP-a po godinama u BiH

BDP za BiH za 2019. godinu nominalno je iznosio 35.229 miliona KM i u odnosu na 2018. godinu nominalno je veći za 5,34% dok je realni rast iznosio 2,68%. BDP deflator za 2019. je iznosio 2,59%. BDP po stanovniku iznosio je 10.108 KM ili 5.168 EUR ili 5.785 USD.

Promatrano po djelatnostima značajniji nominalni rast bruto dodane vrijednosti bilježe: Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (14,69%); Građevinarstvo (9,98%); Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (9,51%).

Nominalni pad bruto dodane vrijednosti zabilježen je u sljedećim područjima djelatnosti: Vađenje ruda i kamena (4,53%) i Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (1,84%).

Kada se promatra Županija zapadnohercegovačka, to je druga najrazvijenija županija u Federaciji BiH. Po izračunu indeksa razvijenosti Federalnog zavoda za programiranje razvoja, najrazvijenija općina u Županiji zapadnohercegovačkoj za 2020. godinu je Široki Brijeg, dok je Općina Posušje na drugom mjestu.

2.5.2. Struktura registriranih gospodarskih subjekata prema područjima KD BiH (obrta, tvrtke, zaposlenost)

U sljedećoj tabeli su prikazani registrirani poslovni subjekti prema područjima KD BiH i to stanje na datum 26.10.2021. godine:

Tablica 4. Registrirani poslovni subjekti u ŽZH

UKUPNO	1243
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	49
B Vađenje ruda i kamena	11
C Prerađivačka industrija	238
D Proizvodnja i opskrba el. energijom, plinom i vodom	7
E Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	12
F Građevinarstvo	97
G Trgovina	486
H Prijevoz i skladištenje	78
I Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	23
J Informacije i komunikacije	30
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	11
L Poslovanje nekretninama	14
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	102
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	19
O Javna uprava i obrana,obavezno socijalno osiguranje	1
P Obrazovanje	28
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	12
R Umjetnost, zabava i rekreacija	16
S Ostale uslužne djelatnosti	8

Stanje registriranih poslovnih subjekata u općini Posušje je prikazano u sljedećoj tablici.

Tablica 5. Registrirani poslovni subjekti u općini Posušje

UKUPNO	281
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	16
B Vađenje ruda i kamena	4
C Prerađivačka industrija	53
D Proizvodnja i opskrba el. energijom, plinom i vodom	3
E Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	2
F Građevinarstvo	20
G Trgovina	113
H Prijevoz i skladištenje	25
I Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	6
J Informacije i komunikacije	6
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	3
L Poslovanje nekretninama	1
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	16
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	5
O Javna uprava i obrana,obavezno socijalno osiguranje	0
P Obrazovanje	3
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	2
R Umjetnost, zabava i rekreacija	3
S Ostale uslužne djelatnosti	0

Navedeni podaci su preuzeti od BISNODE BIH koji je jedan od vodećih ponuđača poslovnih informacija u Europi. Također, ističemo kako su ovo podaci o društvima s ograničenom odgovornošću i ne uključuju obrte. Međutim, realno stanje na terenu je puno drugačije i realan broj poslovnih subjekata na području općine Posušje je veći za oko 350 uključujući obrte. Razlog za ovakvo odstupanje od službenih statističkih podataka leži u činjenici da većina kompanija koje se bave vođenjem poslovnih informacija nemaju informacije o obrtima budući da postoji razlika u računovodstvenom poslovanju između društava s ograničenom odgovornošću i obrta. Prema određenim projekcijama realan broj aktivnih pravnih subjekata u

općini Posušje je 281 jer ih je toliko predalo završno izvješće za 2020. godinu, dok je broj obrta oko 350.

2.5.3. Analiza najvažnijih gospodarskih grana

Gospodarstvo Općine Posušje temelji se na mikro i malim poduzećima, obrtima i poljoprivrednim gospodarstvima te tradiciji zanatstva. Gotovo 80% svih zaposlenih u Općini Posušje zaposleno je u privatnom sektoru.

Općina Posušje bogata je prirodnim resursima od kojih se ističu boksit i kamen, a također su zastupljeni lapor i glina. Boksita u zalihama ima oko 3 milijuna tona, a rudna ležišta su različitih veličina i kreću se do 1 milijun tona.

Kamen predstavlja važan resurs, a na području Općine nalaze se velike rezerve više od 10 vrsta kamena visokih arhitektonsko-građevinskih (AG) osobina. Najznačajniji kamen „Bosiljna“ ima potencijal primjene u različitim industrijama, od prehrambene do farmaceutske i kemijske.

Općina raspolaže i značajnim količinama lapora, koji je pogodan za proizvodnju različitih vrsta cementa, te gline, koja svoju namjenu ima u industriji.

Na području Općine također se nalazi 40.215 ha pašnjačkih površina što omogućava bavljenje stočarstvom (uzgoj koza i ovaca). Osobito je značajan potencijal daljnjeg razvoja industrije ovčarstva (uzgojem visokoproduktivne ovce Romanovska) i kozarstva (meso, sir, mlijeko), čiji proizvodi imaju lokalno i regionalno tržište i postižu visoke cijene na tržištu.

Općina Posušje bogata je i prirodnim resursima i preduvjetima za razvoj raznih oblika turizma, od kojih se ističe Park prirode Blidinje. Blizina većih turističkih tržišta kao što su Međugorje (svetište Kraljice mira) i Dalmacija (blizina mora i makarske rivijere) omogućili su razvoj skijaškog, planinarskog i izletničkog turizma. Važniji turistički lokaliteti uključuju: Skijališni centar Risovac, turističko-planinarsku stazu u Vučipolju, golf teren Topala, jezero Tribistovo, Šimićevu pećinu, kanjon Ričine, planina Čvrstica (s vrhom na 2228 mnv) te brojne arheološke lokalitete. Značajan je potencijal razvoja avanturističkog turizma kao i drugih oblika turizma u prirodi, izletničkog i ruralnog turizma.

Poslovne aktivnosti 90% registriranih poslovnih subjekata u Općini Posušje koncentrirane su oko nekoliko sektora: prerađivačka industrija (metal, plastika, kamen, meso i mliječni

proizvodi), građevinarstvo, zabava i rekreacija, trgovina na veliko i malo, te sve ostale obrtničke usluge.

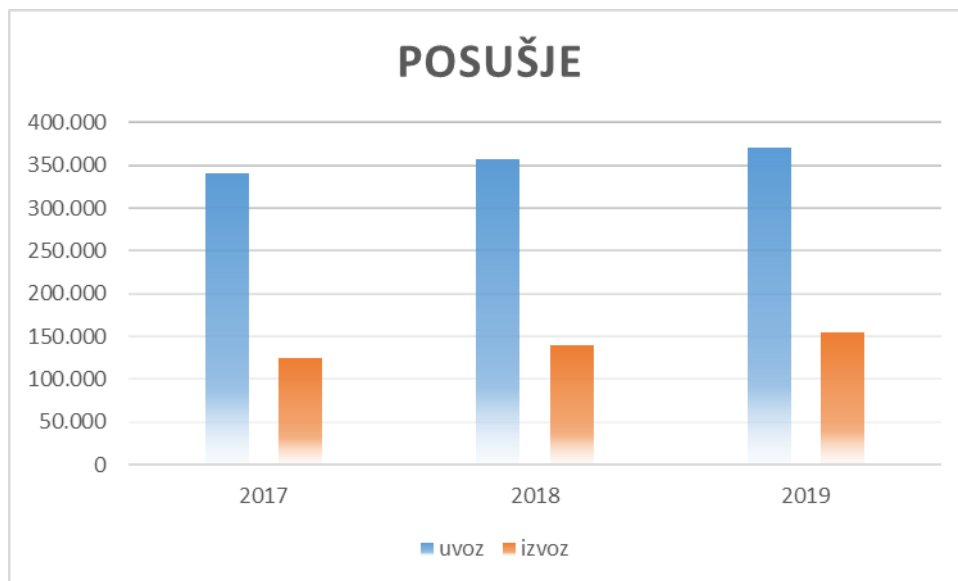
Od izvoznih proizvoda najviše su zastupljeni cijevi za vodovod i kanalizaciju, elektro kablovi, proizvodi od čelika, boksit i nešto manje namještaj.

2.5.4. Analiza uvoza i izvoza (usporedna lista sa općinama u županiji)

Po pitanju izvoza vidljiv je isti trend povećanja visine izvoza u posljednje tri godine, međutim visina izvoza znatno je manja od visine uvoza. Iz donjeg tabelarnog i grafičkog prikaza vidljivo je kako je ogromna razlika u visini uvoza u odnosu na visinu izvoza iz općine Posušje. Ovi pokazatelji nisu nimalo drugačiji u odnosu na ostatak županije, ali je zabrinjavajuća činjenica da se trend povećanja visine uvoza znatno brže povećava u odnosu na trend povećanja izvoza. Razloge ovoga prvenstveno treba tražiti u činjenici kako je u općini Posušje, kao i cijeloj ŽZH, veliki broj trgovačkih poduzeća koja pokrivaju uvozom cijelu BiH. Međutim, ovo ipak ukazuje na potrebu snažnijeg angažmana i razvoja instrumenata potpore izvozu, te supstitucije uvoza što više domaćom proizvodnjom.

Tablica 6. Usporedni prikaz vanjskotrgovinske razmjene u općinama ŽZH

		Grude	Ljubuški	Posušje	Široki Brijeg	ŽZH
2017	Uvoz u tisućama KM	283.619	280.879	341.377	498.747	1.404.622
	Izvoz u tisućama KM	106.027	29.339	125.029	256.181	516.576
	Pokrivenost uvoza izvozom u %	37,38	10,44	36,62	51,36	36,377
2018	Uvoz u tisućama KM	336.810	284.534	357.816	543.466	1.522.626
	Izvoz u tisućama KM	129.422	27.350	139.240	275.971	571.983
	Pokrivenost uvoza izvozom u %	38,42	9,61	38,91	50,77	37,56
2019	Uvoz u tisućama KM	379.104	304.238	371.328	613.079	1.667.751
	Izvoz u tisućama KM	144.100	35.547	153.848	293.018	626.615
	Pokrivenost uvoza izvozom u %	38,01	11,68	41,43	47,79	37,57

Slika 10. Vanjskotrgovinska razmjena općine Posušje

Što se tiče glavnih izvoznih proizvoda iz općine Posušje to su meso, cijevi za vodovod i kanalizaciju, plastične vrećice različitih namjena, elektro kabeli za elektro instalacije, armature i ostali proizvodi od čelika za armiranje betona i ostale potrebe u građevinarstvu, boksit i u manjim količinama namještaj.

2.5.5. Analiza investicija

2014. Izravna ulaganja

Otvoren je novi prodajni centar „DIVNA“ d.o.o. uz postojeći prodajni centar Divna, izgrađen je novi, ukupne površine oko 6.700 m². Ukupna vrijednost ulaganja je 4.000.000 KM. Poduzeće je u sklopu svog postojećeg prodajnog centra 2013. imalo zaposleno 25 djelatnika da bi proširenjem i otvaranjem novog prodajnog centra 2014. taj broj narastao na 60 djelatnika.

Vokel d.o.o. jedno je od najuspješnijih poduzeća ne samo u Posušju nego u cijeloj Hercegovini. Trenutno imaju otvorenih 13 prodajnih centara u Bosni i Hercegovini i imaju 240 zaposlenih radnika. Od 2005. aktivni su i na tržištu Republike Hrvatske gdje u većem dijelu prate izgradnju novih hotela i apartmana u Dalmaciji kroz ugrađivanje klimatizacijskih sustava i ugradnju sanitarnih čvorova. Poduzeće je zbog širenja prodajnih kapaciteta u 2014. u Posušju izgradilo dva nova poslovna objekta, jedan skladišni prostor veličine 9 000 m², drugi

izložbeno prodajni salon veličine 4200 m². Ukupna vrijednost ovih ulaganja iznosila je 10 000 000 KM.

2015. – Izravna ulaganja

Interijer Lovrić- je poduzeće specijalizirano za suhogradnju koje posluje već više od 20 godina u općini Posušje. 2015. su pristupili izgradnji novog poslovnog objekta u kojem se pored građevinske djelatnosti proširili proizvodnju aluminijskih profila koji se koriste prilikom uređenja interijera. Ukupna vrijednost ove investicije iznosila je 1 300 000 KM. Poduzeće broji 15 zaposlenih osoba.

2016. – Izravna ulaganja

SGDR Olovka u poslovnoj zoni Osrdak gradi novi poslovni objekt za proširenje grafičko-dizajnerske i konfekcijske proizvodne aktivnosti. U izgradnji je dvoetažni poslovni objekt ukupne veličine 1200 m². Procjena vrijednost objekta je 350 000 KM.

Osim toga planirana su i višemilijunska ulaganja u sklopu poduzeća **Weltplast i Miviko** koji su ušli u novi ciklus investiranja, gdje obje firme proširuju pogon i namjeravaju povećati će broj zaposlenih. Očekuje se da se investicije realiziraju tijekom 2017. godine.

2017. – Izravna ulaganja

1. Mesna industrija Rakitno - Novi proizvodni pogoni površine 4.500 m², za preradu i pakiranje svježeg mesa, bit će u funkciji do kraja travnja 2017. - prva faza (rasjekaonica i pakirnica), a do početka srpnja 2017. - druga faza (klaonica). Vrijednost investicije je oko 6,5 milijuna maraka.

2. Miviko - Novi proizvodni pogon za proizvodnju granulata, površine oko 3.500 m², u funkciji je od početka travnja. Ukupna vrijednost investicije je oko 4 milijuna maraka, a zaposleno je novih 15 zaposlenika.

3. FeMis - Novi proizvodni pogon za preradu građevinskog armaturnog željeza bit će u funkciji do kraja svibnja 2017. godine. Pogon je površine 1.000 m² i zaposlit će se 10 novih zaposlenika.

4. Weltplast - Do kraja svibnja 2017. godine bit će u funkciji nova hala skladišta gotovih proizvoda, ukupne bruto površine 1.600 m². Vrijednost građevinskih radova hale s uređenjem

manipulativnih površina u krugu tvornice je oko 1 milijun maraka. Izgradnjom ovog objekta započinje realizacija najavljenog povećanja proizvodnje Weltplasta s 10.000 na 23.000 tona gotovih proizvoda i izgradnja novih objekata ukupne površine 12.000 m² do 2023. godine.

2018. Izravna ulaganja

ENERGO d.o.o. otvorio je novoizgrađeni prostor na putu za Imotski (vrijednost oko milijun maraka). Poslovanje u novoizgrađenom objektu i pokrenutoj proizvodnji se bazira na zelenim oblicima energije u svim područjima te se kroz godine asortiman se proširio na prodaju akumulatora, kamina na drva i pelet, led rasvjetu, proizvodnju solarnih klupa, autobusnih stanica, solarnog stabla, solarne rasvjete.

2019. Izravna ulaganja

HIFA PETROL Renomirana bh. naftna kompanija Hifa Petrol je u Posušju otvorila svoju novu, 37. benzinsku pumpu. Otvaranjem novog objekta (na adresi Čitluk bb) i novim zapošljavanjima, broj radnika u kompaniji Hifa Petrol premašio je 400 zaposlenika na razini BIH.

2021. Izravna ulaganja

MARKOTA d.o.o. U Poduzetničkoj zoni Osrdak svoja vrata otvorio je prodajno-servisni centar tvrtke Markota d.o.o. iz Posušja.

Realizaciji ovog projekta, otvaranju poslovnog kompleksa na 2.300 metara četvornih, prethodilo je gotovo tri desetljeća razvoja tvrtke.

Poduzeće Markota d.o.o. nakon 27 godina rada u nedostajućim kvadraturnim prostorijama otvara jedan predivan centar. Krenuli su 1994. s prodajom rezervnih dijelova za kućanske aparate.. Bili su na mnogim lokacijama da bi prije dvije godine od Općine Posušje u industrijskoj zoni po vrlo prihvatljivim uvjetima uzeli 4.000 četvornih metara te napravili ovaj objekt za 14 mjeseci.

2.5.6. Poslovne zone i prostorno- planska dokumentacija

Glede poslovne infrastrukture u Posušju postoje dvije poslovne zone:

- **Poslovna zona Osrdak** na raspolaganju je malim i srednjim poduzetnicima, koji žele investirati u ekološki prihvatljivu proizvodnju i usluge. Zona se nalazi uz magistralni put Posušje – Mostar i na 2 km od centra Općine. Udaljena je 1 km od granice s Republikom Hrvatskom (EU), a 30 km od autoputa A1 (Zagreb-Dubrovnik, ulaz Zagvozd), koji je sastavni dio budućeg Jadransko-jonskog koridora. Osim blizine međunarodnih morskih luka Ploče (67 km) i Split (99 km) te međunarodnog aerodroma u Sarajevu (107) i Splitu (109 km), blizina budućeg pan-euroskog koridora 5C također investitorima omogućava brzi pristup širem europskom tržištu. Infrastrukturno opremljena Poduzetnička zona Osrdak prostire se na 13,74 ha, podijeljena je u 24 parcele, gdje više nema slobodnih parcela, što je pokazatelj jačanja gospodarske aktivnosti. Parcele su s prosječnom veličinom parcela oko 4.000 m². Poduzetnici koji posluju u poduzetničkoj zoni Osrdak (njih 18) zajedno zapošljavaju preko 200 djelatnika. Cijena građevinskog zemljišta iznosi 0,95 KM/m² (0,50 EUR/m²).
- **Poslovna zona Vlake** nalazi se uz magistralni put Posušje – Tomislavgrad i na udaljenosti od 6 km od urbanog dijela Općine. Prostire se na 190,38 ha, a predviđena je za proizvodna poduzeća u industrijama plastike, eksploatacije i obrade kamena, građevinarstvu i drugim srodnim djelatnostima. Udaljena je 1 km od granice s Republikom Hrvatskom (EU), 3 km autoputa A1 (Zagreb-Dubrovnik, ulaz Zagvozd), od međunarodnih aerodroma Mostar 58km, Split 111km. Cijena građevinskog zemljišta iznosi 0,95 KM/m² (0,50 EUR/m²). U Zoni trenutno posluje 8 poduzetnika, koji zajedno zapošljavaju preko 160 djelatnika.

Drugi oblici poslovne infrastrukture također postoje kao što su lokalni proizvodni inkubator u zoni Osrdak kroz „Logistički centar koji je pušten u funkciju krajem svibnja 2017.godine. U travnju 2019. godine u Poslovnoj zoni Osrdak, u sklopu Logističkog centra, svečano je otvorena Fondacija Tehnološki park Posušje. Opremljen je s najmodernijim CNC strojevima za obradu metala i plastike, koji prvenstveno služe za stručnu naobrazbu zanimanja CNC operatera.

Također, u općini Posušje djeluje jaka poslovna udruga „Udruga gospodarstvenika Posušje“, koja okuplja skoro 50 respektabilnih posuških gospodarstvenika i koja se već pozicionirala kao konstruktivan partner općini Posušje. Dokaz tome su i redovne sjednice LEV-a (Lokalno ekonomsko vijeće) čija je glavna svrha graditi dijalog između privatnog i javnog sektora u cilju kreiranja povoljnog poslovnog ambijenta i unaprjeđenja gospodarskog rasta i razvoja.

S obzirom na postojanje i spremnost poslovnih zona, općina Posušje ima predispoziciju za aktivno privlačenje dodatnih ulaganja u općinu što bi izravno dovelo do novog zapošljavanja. Međutim, aktivno privlačenje pojedinog vrsta ulaganja ovisit će jednim dijelom od dostupnosti specifične radne snage. Može se reći kako je Općina Posušje osluškivala potrebe tržišta pa je tako zajedničkim inicijativama privatnog i javnog sektora uvedeno zanimanje CNC operater u Srednju strukovnu školu što je imalo pozitivan utjecaj na području općine, a i šire.

Prostorni plan Zapadnohercegovačke županije obuhvaća prostorni plan općine Posušje i usvojen krajem 2013. godine. Regulacijski planovi rade se i razvijaju po potrebi i u skladu sa zahtjevima stanovništva i gospodarstva.

2.5.7. Aktivnosti općine na unapređenju poslovnog okruženja

Općina Posušje provodi niz mjera kako bi unaprijedila svoje poslovnog okruženje. U zadnjih nekoliko godina znatno je poboljšana suradnja s lokalnim gospodarstvenicima kroz formiranje Lokalnog ekonomskog vijeća gdje predstavnici općine, gospodarstvenika i civilnog sektora pokušavaju zajedničkim radom doći do stvaranja boljih uvjeta za poslovanje za domaće, ali i strane gospodarstvenike na području općine Posušje. Također, izrađena je i baza s kontakt podacima od većine poduzetnika u općini Posušje putem koje ih se redovito obavještava o svim povoljnim mogućnostima za gospodarstvenike koji se pojavljuju kroz javne pozive bilo da se radi o bespovratnim sredstvima ili povoljnim kreditnim mogućnostima.

Općina Posušje također od 2017. godine ponosni je nositelj BFC certifikata koji dokazuje kako je općina Posušje općina s povoljnim poslovnim okruženjem.

Konstantno se provode ulaganja u poslovne zone na području općine, pa je tako 2016. godine izgrađena i vodovodna infrastruktura u poslovnoj zoni Vlaka koja je bila uvjet jačeg razvoja

poduzeća koja posluju u ovoj zoni jer se bave s djelatnostima koje zahtijevaju veće količine vode. Također, probijen je i novi prilazni put u poslovnoj zoni Osrdak koji je asfaltiran i osvijetljen uz pomoć sredstava Europske unije kroz projekt prekogranične suradnje pod nazivom COMPETE PLAMET realiziran uz pomoć partnera iz Šibenika i Razvojne agencije Zapadnohercegovačke županije HERAG.

2.5.8. Realizacija mjera aktivne politike zapošljavanja na razini općine

Općina Posušje je zajedno sa svojim partnerima, Srednjom strukovnom školom Posušje, Udrugom gospodarstvenika Posušje i REDAH-om izradila je 2015. *Analizu lokalnog tržišta rada* kako bi se utvrdilo pravo stanje potreba gospodarstvenika s jedne strane i želja i preferencija učenika s druge strane. Analiza je pokazala kako postoji potreba za uvođenjem novih zanimanja u sustav srednjoškolskog obrazovanja poput konobara i kuhara, vozača, instalatera grijanja i klimatizacije itd.

Ista anketa, a kasnije analiza, provedena je 2017. godini gdje je se došlo do zaključka kako je CNC operater jedno od traženijih svjetskih zanimanja, a i lokalnih, budući kako modernizacija proizvodne tehnologije zahtjeva prilagodbu tržišne snage. S tim u svezi mogu se definirati sljedeće preporuke koje bi vodile u pravcu usklađivanju potreba tržišta rada i smanjenja nezaposlenosti:

1. U suradnji sa ravnateljstvom škola i nadležnim institucijama razmotriti mogućnost uvođenje novih zanimanja u srednje strukovne škole: medicinski tehničar smjer njegovateljice, poljoprivredni tehničar smjer stočarstvo, strojarski tehničar smjer operater CNC strojeva.

Također, evidentno je da postoji potreba za promjenama u obrazovnom programu gimnazije, tj. postoji potreba za specijalizacijom smjerova u gimnaziji i odustajanjem od općeg smjera. Ovo se temelji kako na rezultatima analize tržišta rada tako i na temelju iskazanog interesa učenika. Analiza tržišta rada ukazuje na teškoće u zapošljavanju osoba koje su završile gimnaziju, a interes učenika evidentno ide u pravcu uvođenja različitih smjerova u gimnaziji: jezičnog, matematičkog i informatičkog smjera.

2. U suradnji s Udrugom gospodarstvenika općine Posušje inicirati kod nadležnih županijskih institucija promjene u sustavu strukovnog obrazovanja poboljšanjem sustava praktične nastave kako bi oni koji završe srednju školu bili što spremniji za

tržište rada. Ovo podrazumijeva aktivnu praktičnu nastavu u adekvatnim poslovnim subjektima u okviru redovite nastave, te osigurati odgovarajuće uvjete kako za učenike tako i za poslovne subjekte.

3. U suradnji s Udrugom gospodarstvenika općine Posušje izraditi plan za organizaciju seminara, tečajeva i obuke za prekvalifikaciju i stručno usavršavanje nezaposlenih osoba. Potencijalno interesantne teme za usavršavanje za tržište rada mogu biti sljedeće:
 - a. Tečajevi stranih jezika
 - b. Tečajevi informatike i računarstva
 - c. Tečajevi u ugostiteljstvu (konobari, kuhari, slastičari...)
 - d. Tečajevi u poljoprivrednim vještinama (zadrugarstvo, poljodjelstvo, stočarstvo i sl.)
4. Inicirati kod nadležnih županijskih institucija poboljšanje sustava praćenja deficitarnih zanimanja i inzistirati na uvođenju aktivnih mjera za usklađivanjem potreba tržišta rada.
5. U suradnji s Udrugom gospodarstvenika općine Posušje vršiti redovitu godišnju anketu potreba gospodarstvenika za radnom snagom.

Rezultati ove ankete rezultirali su pozitivnim pomakom pa je uz sve općinske napore uvedeno zanimanje CNC operater u Srednju strukovnu školu, a u svezi s tim i obuke u Logističkom centru (Tehnološkom parku Posušje) na novim najmodernijim CNC strojevima.

2.6. Pregled obrazovanja

2.6.1. Struktura srednjeg obrazovanja (vrste škola, zanimanja, broj učenika po zanimanju i spolu, analiza programa obrazovanja)

U općini Posušje djeluju dvije srednje škole: Srednja strukovna škola i Gimnazija „Fra. Grga Martić“. Obje škole su smještene u istoj zgradi i nastava se izvodi u dvije smjene .

Kao i kod osnovnoškolskog obrazovanja, u srednjoj školi je u općini Posušje u 2019/20 školskoj godini u odnosu na školsku 2015/16 godinu upisano 193 učenika manje ili 20,84%. Na razini ŽZH taj postotak je iznosio 23,41%. Broj zanimanja unutar srednjih škola se od 2018/19 godine smanjio za jedno zanimanje zbog reduciranja srednjoškolskih programa i usklađivanja programa potrebama tržišta (riječ je o smjeru za frizere). Srednja strukovna škola u Posušju je u prilično dobrom stanju i opremljena je s kabinetima za odvijanje praktične nastave. Naravno da ima prostora za poboljšanjem na kojem će se raditi i modernizacijom školskih učionica kao i uvođenjem suvremenog načina odvijanja nastave.

Općina Posušje pored analize za srednjoškolsko obrazovanje kontinuirano radi na rješavanju problema deficitarnih zanimanja u Posušju. Tako kroz sastanke Lokalnog ekonomskog vijeća Općina Posušje s gospodarstvenicima razgovara o njihovim potrebama za radnom snagom. U školskoj 2017/18. godini u srednjoškolsko obrazovanje uvedeno je novo zanimanje CNC operater (trogodišnja srednja škola) jer je ukazano na potrebu za ovim zanimanjem. U prvi razred za CNC operatere je u školskoj 2019/20 upisano 35 učenika, za 11 učenika više nego u prvoj generaciji. Ukoliko bi se u sljedećem razdoblju ukazala potreba za novim zanimanjima Općina će sigurno poticati i podržati tu inicijativu. Najveće zanimanje u srednjoj strukovnoj školi je iskazano upravo za CNC operatera (35), zatim za računalnog tehničara u strojarstvu (32). Na trećem mjestu je medicinska sestra/tehničar sa 26 upisanih učenika u prvi razred srednje škole.

Tablica 7. Broj učenika u Srednjoj strukovnoj školi

Godina	Broj odjela	Broj učenika	Muški	Ženski
2015/16	25+1 (pomoćni prodavači)	545	327	218
2016/17	26+1	521	307	214
2017/18	26+2	502	306	196
2018/19	26+2	479	300	179
2019/20	26+2	486	303	183

Tablica 8. Broj učenika u Gimnaziji fra Grge Martića

Godina	Broj odjela	Broj učenika	Muški	Ženski
2015/16	16	384	125	259
2016/17	16	356	110	246
2017/18	15	319	99	220
2018/19	13	261	76	185
2019/20	12	247	69	178

Tablica 9. Pregled učenika po zanimanjima

Zanimanja – ukupno	Broj upisanih u 1. razred			Broj upisanih u 4. razred		
	2017/18	2018/19	2019/20	2017/18	2018/19	2019/20
Ekonomist	40	22	21	42	40	42
Računalni tehničar u strojarstvu	17	31	32	24	18	26
Tehničar telekomunikacijskog prometa	24	0	0	23	20	14
CNC operater	24	24	35	0	0	0
Medicinska sestra/tehničar	18	21	26	0	0	32
Instalater grijanja i klimatizacije	20	0	0	16	0	0
Obrtnička zanimanja						
Konobar/Kuhar	17	11	6	26	0	0
Frizer	0	8	0	0	0	0
UKUPNO	136	177	120	140	78	114

Prema podacima Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa ŽZH prosječna ocjena učenika u školskoj 2019/20 godini je u gimnaziji iznosila je 4,46 i nešto je viša nego u

prethodnim godinama (ista je u školskoj 2018/2019 iznosila 4,2, a 2017/2018 iznosila je 4,12), dok je u Srednjoj strukovnoj školi 2019/20 iznosila 3,71 i također je nešto viša nego u prethodnim godinama (2018/2019 prosječna ocjena je iznosila 3,24, a godinu ranije 2017/2018 iznosila je 3,22).

Razgovorima na Lokalnom ekonomskom vijeću naglasak poduzetnika je bio na gospodarstvu u općini Posušje. Gospodarstvenici su kazali kako je pristup djece i mladih ljudi prema vlastitom poduzetništvu izuzetno pasivan te kako bi trebalo naći način koji bi ovo promijenio. Također, istaknuli su kako mladi ljudi sa završenom srednjom školom koji dolaze raditi u njihova, a i u druga poduzeća, nemaju osnovna znanja potrebna za rad, a ta manjkavost je posljedica nepostojanja praktičnog dijela nastave za sve smjerove u strukovnom obrazovanju. Jedan od profesora kazao je kako se on kao profesor susreće s ovim problemom u školi te kako ovo ni u kom slučaju nije zanemariv problem te da treba sustavno raditi na rješavanju istog. Iz Ureda za EU integracije kazali su kako Ministarstvo obrazovanja ŽZH radi na izradi Strategije obrazovanja koja bi uključivala razne mjere za napredak obrazovnog sustava, dualnog obrazovanja. Gospodarstvenici dodaju kako bi onda Lokalno ekonomsko vijeće trebalo napraviti dopis prema Ministarstvu obrazovanja ŽZH s određenim preporukama i sugestijama koje bi Ministarstvo trebalo razmotriti, a posebno bi trebalo razmotriti zakonsko rješenje koje bi djeci u srednjoj školi, a koja nemaju 18 godina, omogućivalo obavljanje prakse u poduzećima. Načelnik je dodao kako Logistički centar Posušje stoji na raspolaganju školama i poduzetnicima za stručno usavršavanje i obavljanje prakse na CNC strojevima. Valja istaknuti kako je inicijativa Lokalnog ekonomskog vijeća poslana prema nadležnom ministarstvu.

Kao zaključak može se izvući to kako Općina Posušje nije ostala ravnodušna prema potrebama tržišta te je se radilo sustavno na rješavanju tog problema, a kao daljnje preporuke može se izvući zaključak kako se ova praksa treba nastaviti i u budućnosti.

2.6.1. Stanje visokog obrazovanja (broj studenata, struktura po fakultetu, spolu , stipendije)

Procjena je da trenutno u općini Posušje ima cca. 500-600 studenata koji u najvećoj mjeri studiraju na sljedećim sveučilištima (redosljed odgovara i broju studenata): Sveučilište u

Mostaru (65 %, Sveučilište u Zagrebu 20 %, Sveučilište u Splitu 10 %, ostalo 5 %). Najveći broj studenata studira na društveno-humanističkim studijima i primjetno je kako nedostaje veći broj studenata koji pohađaju tehničke studije odnosno fakultete.

Općina Posušje već duži niz godina godišnje stipendira 27 studenata, a visina stipendije iznosi 100 KM na mjesečnoj razini. Odabir korisnika stipendija odvija se putem javnog natječaja s unaprijed istaknutim kriterijima za bodovanje prijave.

DIO TREĆI– PROCES IZRADE LAPZ

3.1. Mapiranje zainteresiranih strana u procesu izrade lokalnog akcijskog plana zapošljavanja

U općini Posušje zainteresirane strane su prije svega svi članovi savjeta (po starom) te tima (po novom) za zapošljavanje općine Posušje koga čine predstavnici Općine, predstavnik Službe za zapošljavanje Zapadnohercegovačke županije – ured Posušje, predstavnik Srednje strukovne škole, Gimnazije fra Grga Martić, predstavnik Fondacije Tehnološki park Posušje te predstavnik Udruge gospodarstvenika Posušje.

Lokalna samouprava

Uloga lokalne samouprave je:

- uspostavljanje adekvatnog poslovnog ambijenta za ulaganje i razvoj poduzetništva,
- prilagođavanje lokalnih usluga u funkciji bržeg zapošljavanja,
- planiranje i provedba aktivnih mjera zapošljavanja
- ustupanje prostora za nove inovativne programe
- sudjelovanje u programima, projektima, inicijativama i aktivnostima s ciljem povećanja zaposlenosti

Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke obavlja sljedeće poslove:

- posreduje pri zapošljavanju,
- prati potrebe poslodavaca za zaposlenicima i informira nezaposlene i druge zainteresirane osobe o mogućnostima zapošljavanja,
- provodi programe profesionalne orijentacije, obuke i prekvalifikacije nezaposlenih osoba za njihovo zapošljavanje na odgovarajućim poslovima,
- vodi evidencije na području zapošljavanja u skladu sa važećim propisima,
- izdaje radne dozvole stranim državljanima i osobama bez državljanstva po odobrenju Federalnog zavoda za zapošljavanje,

- rješava o pravima po osnovu nezaposlenosti,
- obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, Statutom i aktima službe.

Služba za zapošljavanje ŽZH ima dvostruku ulogu na tržištu rada:

- a) „upravnu“, putem koje se osiguravaju zakonom definirana prava nezaposlenih osoba, provjerava spremnost nezaposlenih osoba za traženje zaposlenja i izvode druge aktivnosti čija osnovna karakteristika je zadovoljavanje uvjeta koji su definirani zakonima i drugim obavezujućim dokumentima,
- b) „operativnu“, što podrazumijeva kreiranje željenih rezultata koji predstavljaju vrijednost za korisnike usluga JUSZZŽZH - tj. nezaposlenih osoba i/ili poslodavaca. Korisnici usluga ili klijenti su „primatelji“ rezultata poslovnih procesa, a uz to trebaju imati ključnu ulogu u definiranju tih usluga.

Srednja strukovna škola Posušje je javna ustanova za srednjoškolski odgoj i obrazovanje, u kojoj se izvodi nastavni plan i program u četverogodišnjem i trogodišnjem trajanju, čijim završavanjem se stječe srednja školska sprema.

Škola obavlja djelatnost srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, za koju je osnovana i organizirana, u skladu sa Zakonom i Nastavnim planom i programom, koji donosi nadležno Ministarstvo obrazovanja. U školi se obrazuju redovni učenici po općem i specijalnim nastavnim planovima i programima. U školi se mogu realizirati obrazovni programi za sljedeća zanimanja u četverogodišnjem trajanju: Ekonomisti, medicinska sestra / tehničar, računalni tehničar u strojarstvu, kao i zanimanja u trogodišnjem trajanju: konobar/kuhar i CNC operater.

Gimnazija Posušje je također javna ustanova za srednjoškolski odgoj i obrazovanje te se nastavni plan odvija isključivo u četverogodišnjem trajanju čime se stječe odgovarajuće zvanje prilikom završetka obrazovanja. Kao i Srednja strukovna škola ona također ima važnu ulogu u izradi ovog LAPZ-a budući kako velika većina učenika nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja upisuje fakultet te po završetku istoga stječu VSS kvalifikaciju i sudjeluju na tržištu rada.

Fondacija Tehnološki park Posušje osnovana je 2019. u prostorijama Logističkog centra Posušje te je opremljena s najmodernijim CNC strojevima za obradu metala i plastike, koji prvenstveno služe za stručnu naobrazbu zanimanja CNC operatera. Predstavlja važnog

sudionika u izradi ovog plana budući kako se u istoj odvija praksa za srednjoškolce kao i prekvalifikacija odraslih osoba kroz razne obuke.

Udruge gospodarstvenika Posušje je jedan od važnijih i ključnih odnosno presudnih karika u procesu zapošljavanja. Njihovi članovi Udruge su prikazani u tabeli ispod:

Tablica 10. Članovi udruge gospodarstvenika Posušje

Red Br	Naziv društva	Predstavnik društva	Osnovna djelatnost	Br.zap.	Adresa društva
1.	Vokel d.o.o.	Petar Lončar	Trgovina: vodomaterijal, keramika, sanitarije, oprema za centralnogrijanje	283	Vinjani bb Posušje
2.	Weltplast d.o.o.	Franjo Širić	Proizvodnja PEHD iPP cijevi, PE folija i ambalaže	116	Rastovača bb Posušje
3.	Spin d.o.o.	Marinko Šego	Elektromontažni i elektroinstalaterskiradovi	6	Osoje bb Posušje
4.	Indilović d.o.o.	Mario Čutura	Prodaja vozila, stanica za tehnički pregled mv	20	Rastovačko polje bb Posušje
5.	Triel d.o.o.	Damir Lončar	Projektiranje i nadzor u graditeljstvu	3	Kralja Tomislava 5 Posušje
6.	Lončarplast d.o.o.	Pero Lončar Predsjednik Skupštine Udruge	Proizvodnja PEfolija i vrećica	41	Zaobilaznica bb Posušje
7.	KTM Brina d.o.o.	Tomislav Marić Član Nadzornog odbora	Graditeljstvo: Visoko gradnja, niskogradnja, asfaltna baza	95	Vinjani bb Posušje
8.	Mesna industrija Rakitno d.o.o.	Ivan Pavković Predsjednik Nadzornog odbora	Prerada mesa, uzgoj stoke i svinja	93+ 77*	Rakitno bb Rakitno
9.	Miviko d.o.o.	Damir Vican Predsjednik Udruge	Proizvodnja električnih kabela i žice, trgovina elektro materijalom	119	Rastovača bb Posušje
10.	Kror d.o.o.	Branimir Oreč	Graditeljstvo- visokogradnja	33	Ljudevita Posavskog 8 Posušje
11.	Mrvelji d.o.o.	Stipan Mrvelj	Graditeljstvo: Proizvodnja	30	Čitluk bb Posušje

		Član Upravnog odbora	agregataza beton, visokogradnja i niskogradnja		
12.	Planet d.o.o.	Krasnodar Petrović	Trgovina: Distribucija robe široke potrošnje	419+ 13 *	Bage bbPosušje
13.	FeMis d.o.o.	Mijo Begić	Proizvodnja armaturnih mreža	44	Put za Grude bb Posušje
14.	Penava d.o.o.	Branko Penava	Uvoz i distribucija robe široke potrošnje maloprodaja prehrane i robe široke potrošnje	80	Vukovarska bb Posušje
15.	Tehnostar d.o.o.	Željko Kovač Član Upravnog odbora	Trgovina na veliko imalo tehničkom robom	19	Fra Grge Martića 13 Posušje
16.	Gumakomerc d.o.o.	Srećko Žulj	Trgovina autodijelova i autoguma, servis mv	6	Zagrebačka 44 Posušje
17.	ISAT-AP d.o.o.	Ante Pavković	Proizvodnja stočne hrane i farma muznih krava	12	Mukinje bbRakitno
18.	Pro Domo d.o.o.	Ante Jukić	Proizvodnja i trgovina namještajem	19	Kovači bbPosušje
19.	Mljekara Rakitnod.o.o.	Tomislav Pavković	Proizvodnja sira	16+ 28*	Vrpolje bbRakitno
20.	OLI d.o.o.	Oliver Begić Dopredsjednik Udruge	Maloprodaja prehrambenom robom	60	Vukovarska bb Posušje
21.	ZOLO d.o.o.	Zoran Lončar Član Upravnog odbora	Građevina: fasade, unutarnje žbuke, molerski radovi	10	Vinjani bbPosušje
22.	Lager d.o.o.	Milenko Bašić	Proizvodnja uređajaza dizanje i prenošenje, trgovinaradnim strojevima i vozilima	100+ 34*	Južna obilaznica bb Posušje
23.	Čutura prijevoz d.o.o.	Zoran Čutura Član Upravnog odbora	Prijevoz tereta u cestovnom prometu	8	Fra Petra Bakule 19 Posušje
24.	Binvest d.o.o.	Bariša Šušnjar Član Nadzornog odbora	Veleprodaja alkoholnih i bezalkoholnih pića	169	Čitluk bbPosušje

25.	Co Trink d.o.o.	Žarko Romić	Veleprodaja alkoholnih i bezalkoholnih pića	9	Ante Starčevića bb Posušje
26.	Ladanušić čistoćad.o.o.	Ivan Šarić	Sakupljanje i reciklaža otpada Iznajmljivanje pokretnih eko wckabina	6+ 10*	Sutina bbRakitno
27.	Tolušić d.o.o.	Zdenko Tolušić	Špediterske usluge	23	Fra Grge Martića bbPosušje
28.	MEGGLE d.o.o.	Jadranka Penava	Veleprodaja mlijekai mliječnih proizvoda	74	Osrdak bbPosušje
29.	Viking d.o.o.	Željko Vican	Trgovina bijelom tehnikom i tehničkom robom	4	Zrinsko Frankopanska11 Posušje
30.	Atelier Jukić d.o.o.	Ante Jukić	Dizajn, izrada reklama, marketing	8	Busari bb.Posušje
31.	Šanjić gradnja d.o.o.	Jerko Jurišić	Graditeljstvo: visokogradnja,niskogradnja	20	Runovići bb Runovići RH
32.	MIP-Promet d.o.o	Zoran Penava	Unutarnji i međunarodni cestovni prijevoztereta	14	Batin bbPosušje
33.	Poljosjeme d.o.o.	Ante Dumančić	Trgovina sjemenskom robom izaštivnim polj. sredstvima, servis polj. strojeva, uređivanje i održ.zelenih površina	2	Ante Starčevića bb Posušje
34.	Interijer Lovrić d.o.o.	Dragan Lovrić	Trgovina i distribucija sustavasuhogradnje, proizvodnja profila suhogradnje	10	Vukovarska bb Posušje
35.	MPT d.o.o.	Miro Pavković	Proizvodnja bezalkoholnih pića:sirup, sokovi, voda	9	Herceg Stjepana Kosače 47 Posušje
36.	Pikić staklo d.o.o.	Branimir Ramljak	Proizvodnja, obradai prodaja stakla	12	Čitluk bbPosušje
37.	Srečković d.o.o.	Srećko Dragoja	Prijevoz robe u međunarodnom	21	Rastovača bb Posušje

			cestovnom prometu		
38.	Euromaterijali d.o.o.	Marinko Bešlić Član Upravnog odbora	Trgovina građevinskim materijalima	20+ 7*	Put za Grude bb Posušje
39.	Eliksir d.o.o.	Vjekoslav Bakula	Distribucija lijekova, dijetetskih i kozmetičkih proizvoda	24	Ante Starčevića bb Posušje
40.	Viza trans d.o.o.	Dalibor Vican	Prijevoz robe u međunarodnom cestovnom prometu	12	Mostarska 16 Posušje
41.	Bunti d.o.o.	Mirko Buntić	Mjenjački poslovi (kupnja i prodaja strane gotovine)	5	Kovači bb Posušje
42.	Odvjetničko društvo Gavran	Jerko Gavran	Pravne djelatnosti	2	Rastovačko polje 83

*vlasnički povezane tvrtke

**** pored navedenih poslovnih subjekata postoji i niz drugih subjekata koji nisu članice Udruge, budući da su većina njih manji subjekti i ima ih više stotina.**

Osim poslodavaca, moramo naglasiti i značaj nezaposlenih kao najzainteresiranije strane u procesu stvaranja uvjeta za kreiranje novih radnih mjesta u općini Posušje.

3.2. Analiza problema zapošljavanja u općini i potencijali zapošljavanja na lokalnoj razini

Prema svim istraživanjima na temu mladih, uvijek se izdvajaju dva ključna problema, a to su ogromna nezaposlenost i izrazita neaktivnost populacije dobi od 15. do 24. godine. Razlozi zbog kojih je veliki postotak neaktivnih među mladima, a posebno među studentskom populacijom, su višestruki. Svakako da su najdublji korijeni u nerazvijenoj ekonomskoj strukturi i smanjenim prilikama za zapošljavanje, u obrazovnom sustavu ali i u povijesnom naslijeđu i tradiciji gdje je uobičajeno da roditelji uzdržavaju djecu sve dok studiraju.

Statistički podaci, međutim, pokazuju i to kako su mladi u Bosni i Hercegovini posebno ranjiva kategorija na tržištu rada obzirom da je stopa njihove nezaposlenosti čak dva do tri puta veća od stope ukupne nezaposlenosti.

Pored administrativnih barijera i nestabilnog institucionalnog i zakonodavnog okvira za poslovanje, jedan od ključnih problema je još uvijek, ali u puno manjoj mjeri, neusklađenost potreba tržišta rada s ponudom radne snage. Najčešće privatni sektor ima potrebe za radnom

snagom, ali na tržištu rada ne može pronaći odgovarajuću radnu snagu. To je izraženo u svim sektorima koji su proizvodno i izvozno orijentirani kao i u sektoru turizma. Ono što je također izrazito velik problem je iseljavanje radne snage u bolje i razvijenije zemlje.

Na evidenciji Službe za zapošljavanje u Posušju na kraju 2020. godine evidentirano je 2387 nezaposlenih osoba, od toga žena 1320 ili 55,29%.

Što se tiče kvalifikacijske strukture nezaposlenih najveći broj je sa srednjom stručnom spremom (35,32%) što je u odnosu na prethodni LAPZ za skoro 20% manje što je djelomično i rezultat planova i programa obrazovnih institucija na području županije što je rezultiralo pozitivno, odnosno smanjenjem takvog kadra na listi nezaposlenih osoba, zatim slijede osobe s trećim stupnjem obrazovanja (KV), a potom osobe bez stručne spreme tj. nekvalificirani radnici ili radnici bez zanimanja što u ukupnom iznosu nezaposlenih iznosi 16,8%. Što se tiče osoba sa višom i visokom stručnom spremom uključujući i osobe koje su stekle zvanja bachelora (bečelora) po bolonjskom programu, njihov udio u ukupnoj strukturi nezaposlenih iznosi 16,56%.

Prilagođavanje obrazovanja tržišnim potrebama je u tijeku ali moguće je tek na srednji i dugi rok. Zbog dužine obrazovnog procesa prilagođavanja na kratak rok nisu moguća. Prekomjernost određenih zanimanja i obrazovnih razina završavaju u sniženju nadnica i teškoćama u zapošljavanju. To postepeno dovodi do smanjenja broja upisanih odnosno u nekom produženom roku do smanjenja ponude sve do razine uravnoteženja. Uravnoteženje se ipak ne ostvaruje „samo od sebe“. Teškoće dolaze sa strane promjena u tražnji. U gospodarstvu i društvu se odvija neprekidan proces promjene u strukturi zaposlenih. Vremenski pomak između obrazovanja na jednoj i gospodarstva i društva na drugoj strani predstavlja osnovnu teškoću usuglašavanja na tržištu rada. Promjene u strukturi zaposlenih u gospodarstvu i društvu uglavnom izmiču promjenama u obrazovanju. Tu su i utjecaji koji dolaze sa strane obrazovanja kao javnog dobra. U sljedećem razdoblju očekuje se dodatni pritisak za zapošljavanje spomenute kategorije nezaposlenih osoba, te mjere aktivne politike zapošljavanja treba usmjeriti ka zapošljavanju ove ciljne grupe prvenstveno radi stjecanja neophodnog iskustva, a zbog povećanja konkurentnosti na tržištu rada. Jedna pozitivna činjenica je da je Federalna vlada prepoznala ovu činjenicu u 2016. godini donijela posebnu Uredbu o sufinanciranju zapošljavanja mladih osoba od 18 do 35 godina za sticanje prvog radnog iskustva. Sufinanciranje se realizira putem Javnih poziva, odnosno Programa

sufinanciranja zapošljavanja Federalnog zavoda za zapošljavanje, što se iz godine u godinu pokazuje jako korisno i uspješno.

Socio-ekonomska i SWOT analiza lokalnog ekonomskog razvoja ukazuju na nekoliko razvojnih fokusa općine Posušje, a to su:

- Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i smanjiti nezaposlenost,
- Stvoriti pretpostavke za organiziranu poljoprivrednu proizvodnju u specifičnim granama poljoprivrede,
- Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj i razviti potrebnu turističku infrastrukturu.

Potencijali zapošljavanja će umnogome zavisiti od razine investicija na području općine, a to je u uskoj vezi sa osiguravanjem boljeg poslovnog okruženja: razvoj poslovnih zona, skraćivanje administrativnih procedura i sl.

Ako bi sumirali probleme zapošljavanja u općini Posušje, oni bi bili sljedeći:

- Nedovoljno smanjenje ukupne nezaposlenosti
- Nedovoljan rast zaposlenosti
- Nedovoljna povezanost gospodarstva i obrazovanja
- Nedovoljno razvijena poslovna infrastruktura
- Nedovoljno razvijeni kapaciteti na razini lokalne zajednice za kreiranje i implementaciju politike zapošljavanja
- Visok postotak žena u ukupnoj nezaposlenosti koji bilježi kontinuiran rast
- Nedovoljno radnih mjesta za osobe sa invaliditetom
- Neadekvatne kvalifikacije nezaposlenih osoba
- Neusklađenost potreba lokalnog tržišta rada sa obrazovnom upisnom politikom u srednje škole
- Veliki postotak radne snage radi na „crno“, pri čemu nemaju nikakva prava niti im je reguliran radni status
- Raste broj mladih nezaposlenih
- Nedovoljno stimulativnih mjera ili nepostojanje instrumenata podrške za nezaposlene koji žele samostalno pokrenuti osobni „biznis“

3.3. SWOT Analiza

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - relativno „jako“ gospodarstvo u općini Posušje - postojanje lokalnih strateških dokumenata za rješavanje nezaposlenosti <ul style="list-style-type: none"> - ljudski resursi (broj nezaposlenih) - baza podataka o gospodarskim subjektima - postojanje LEV-a i Savjeta za zapošljavanje - lokalna zajednica ima mogućnost povoljne prodaje građevinskog zemljišta u poduzetničkim zonama - stvaranje uvjeta za privlačenje investicija stjecanjem BFC certifikata - općina omogućava prvo radno iskustvo (pripravnički staž) u suradnji sa FZZ - prilagođavanje SSS potrebama tržišta rada (vozač motornog vozila, kuhar, instalater grijanja i klimatizacije, CNC operater, medicinska sestra-tehničar...) - Fondacija Tehnološki park Posušje koji služi za odvijanje prakse srednjoškolaca kao i prekvalifikacije odraslih - Novi i suvremeni granični prijelazi Osoje i Cera 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostajući financijski resursi – ograničenost općinskog proračuna - povećanje broja nezaposlenih mladih i starijih od 45 godina života - mladi visoko obrazovani kadrovi se uglavnom ne zapošljavaju u Posušju nakon završenog fakulteta <ul style="list-style-type: none"> - postojanje sive ekonomije - potrebe tržišta rada se nedovoljno slijede u obrazovnom sustavu <ul style="list-style-type: none"> - ljudski resursi (broj nezapošljivih) - nedovoljan potencijal poduzeća za inovativne aktivnosti i osvajanje novih tržišta - mala ponuda bolje plaćenih radnih mjesta - postojeći izvozni proizvodi niže razine složenosti i niske sklopnosti (nemaju klusterski razvojni potencijal) - blizina Europske unije i odljeva mladih nezaposlenih osoba u potrazi za boljim poslom
MOGUĆNOSTI	PREPREKE
<ul style="list-style-type: none"> - povlačenje EU fondova - podrška viših razina vlasti - stvaranje radnih mjesta u poljoprivrednoj proizvodnji - otvaranje novih radnih mjesta kod novih i postojećih investitora - dalja izgradnja poslovnih zona u Posušju - nove zakonske odredbe za rasterećenje poreznih obveza gospodarskih subjekata i za stvaranje povoljnog privrednog ambijenta za 	<ul style="list-style-type: none"> - odljev mladih obrazovanih kadrova - nastavak financijske i ekonomske krize - nedovoljna aktivna podrška države u kreiranju instrumenata za ublažavanje posljedica tržišne krize - porast broja nedostatka mladih sa vještinama koje traže poslodavci - „ovisnost“ općinskog sustava obrazovanja od županijske nadležnosti <ul style="list-style-type: none"> - moguće recesijsko stanje izazvano

<p>porast zapošljavanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - otvaranje radnih mjesta za potrebe turističkih usluga - razvojno investicijsko povezivanje sa dijasporom - suradnja s lokalnim gospodarstvenicima u pronalaženju modela praktične nastave u poduzećima kao i obuke u Fondaciji Tehnološki park Posušje - proširenje Logističkog centra (Tehnološkog parka) i nove mogućnosti koje će se stvoriti proširenjem centra 	<p>posljedicama COVID-19 pandemije</p> <ul style="list-style-type: none"> - fluktuacija cijena na tržištu i neusklađenost s primanjima
--	---

3.4. Akcijski plan zapošljavanja općine za razdoblje od 3 god

Tablica 11. Prikaz mjera za zapošljavanje u općini Posušje za sljedeće trogodišnje razdoblje

R.B	Mjera/Aktivnost	Očekivani rezultat	Indikatori	Nositelj Aktivnosti	Izvor financiranja
1.	Provođenje ankete za praćenje potreba poslodavaca i prognoziranja kretanja na tržištu rada (trogodišnja)	Provedena anketa poslodavaca o potrebama za zanimanjima, kvalifikacijama i znanjima i vještinama radne snage koju zapošljavaju ili namjeravaju zaposliti	Broj poslodavaca obuhvaćenim provedenom anketom	Općina, služba za zapošljavanje	Općinski proračun
2.	Program obuke na zahtjev poslodavaca	Stečena konkretna znanja i vještine potrebne za obavljanje određenog posla na konkretnom radnom mjestu kod poslodavca	Broj osoba obuhvaćenih obukom odnosno broj nezaposlenih osoba koje su	Općina, privatni sektor, Služba za zapošljavanje	Općinski proračun

		na čiji zahtjev se organizira obuka	nakon obuke zasnovale radni odnos		
3.	Subvencije za samozapošljavanje i zapošljavanje	Povećan broj registriranih obrta i MSP-a, povećan broj radnih mjesta	Broj odobrenih subvencija za samozapošljavanje i broj osoba koje su pokrenuli vlastiti posao, broj zaposlenih	Općina, služba za zapošljavanje	Općinski proračun, služba za zapošljavanje
4.	Subvencije za razvoj poduzetništva kroz unapređenje proizvodnje i proširenje kapaciteta uz zapošljavanje nezaposlenih osoba	Povećan broj zaposlenih osoba, prošireni kapaciteti obrta i MSP-a	Broj novozaposlenih osoba, broj firmi koje su proširile kapacitete	Općina, služba za zapošljavanje, privatni sektor	Općinski proračun, služba za zapošljavanje, FMRPO
5.	Informatičko obrazovanje svih nezaposlenih kao i osoba sa invaliditetom i drugih ranjivih skupina	Poticanje nezaposlenih i drugih ranjivih skupina u društvenom životu kroz obuku u informatici i programiranju	Broj educiranih osoba	Općina	Općinski proračun
6.	Škola stranih jezika	Organiziranje tečajeva stranih jezika za mlade osobe uzrasta od 15 do 30 godina	Broj educiranih mladih osoba	Općina, nevladin sektor	Općinski proračun
7.	Praksa u općinskoj upravi	Studentima završne godine studija i diplomcima omogućeno sticanje praktičnog znanja i iskustva relevantnog za	Broj studenata i diplomaca angažiranih na praksi	Općina	Općinski proračun

		uključivanje na tržište rada			
8.	Promocija poduzetničkog duha kod učenika u osnovnim i srednjim školama (poduzeće za vježbu)	Promocija poduzetništva kako bi se mlade osobe ohrabrile da krenu u pokretanje vlastitog biznisa po završetku školovanja	Broj realiziranih aktivnosti u školama	Općina, obrazovne institucije	Općinski proračun
9.	Dodjela poticajnih sredstava u području voćarstva i povrtlarstva	Unapređenjem tehničko-tehnološke opremljenosti poljoprivrednih gazdinstava i dodjelu sadnog materijala uz poštovanje održivog upravljanja resursima i zaštitu životne sredine ostvaruje se proizvodnja kvalitetnog proizvoda i rast konkurentnosti	Broj podržanih poljoprivrednih gospodarstava	Općina, zadruge	Općinski proračun
10.	Oslobođeno plaćanje općinske takse za registraciju obrta	Povećan broj registriranih tvrtki i obrta	Broj novih tvrtki i obrta	Općina	
11.	Poticajne mjere Općine Posušje	Povećan broj žena poduzetnica i obrtnica te povećan broj novih poduzeća i obrta te podrška tradicionalnim obrtima	Broj novih poduzeća i obrta	Općina i gospodarstvenici	Općinski proračun
12.	Organizacija posjete sajmu gospodarstva u Mostaru i sajmu zapošljavanja u	Povećan poduzetnički duh i povećanje udjela proizvodnog poduzetništva i	Broj novih proizvodnih obrta i poduzeća	Općina i gospodarstvenici	Općinski proračun

	Sarajevu i drugim sajmovima poduzetništva u državama okruženja	obrtništva u strukturi općinskog poduzetništva			
13.	Organizacija specijaliziranih obuka po potrebi u općini (organska proizvodnja, ovčarstvo, kozarstvo, pčelarstvo, seoski turizam, avanturistički turizam...)	Povećanje zapošljivosti u ruralnim područjima općine	Broj polaznika specijaliziranih obuka u ruralnim područjima	Općina i služba za zapošljavanje	Općinski proračun i projektni izvori financiranja
14.	Posjeta srednjoškolaca poduzećima u Posušju i šire	Podizanje svijesti o poduzetništvu kod srednjoškolaca	Broj srednjoškolaca u posjeti proizvodnim firmama	Općina i privatni poduzetnički sektor	Općinski proračun, proračun ŽZH
15.	Edukacije: kako tražiti posao, pisanje CV...	Povećana sposobnost samostalnog traženja posla	Broj osoba koje traže posao	Općina i služba za zapošljavanje	Općinski proračun i Služba za zapošljavanje
16.	Odvijanje prakse srednjoškolaca u Tehnološkom parku Posušje	Kvalitetniji srednjoškolski kadar	Broj srednjoškolaca na praksi	Općina Posušje i Srednja strukovna škola	Općina Posušje i Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta ZZH
17.	Prekvalifikacija nezaposlenih osoba	Obučeni nezaposleni kadar sukladno potrebama tržišta	Broj polaznika prekvalifikacije	Općina Posušje i Tehnološki park Posušje	Općina Posušje

U narednim tablicama prikazane su aktivnosti i projekti koji će se realizirati na godišnjoj razini:

Tablica 12. Prijedlog raspodjele sredstava za realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanja za 2022. godinu.

Red.br.	Mjera aktivne politike zapošljavanja	Potrebna sredstva (KM)	Izvori financiranja	
			Općina	Drugi izvori
1.	Promocija poduzetničkog duha kod učenika u osnovnim i srednjim školama (poduzeće za vježbu)	1.000,00	1.000,00	0,00
2.	Organizacija specijaliziranih obuka po potrebi u općini (organska proizvodnja, ovčarstvo, kozarstvo, pčelarstvo, seoski turizam, avanturistički turizam...)	3.000,00	1.000,00	2.000,00
3.	Posjeta srednjoškolaca poduzećima u Posušju i šire	1.000,00	500,00	500,00
4.	Edukacije: kako tražiti posao, pisanje CV...	300,00	150,00	150,00
5.	Poticajne mjere Općine Posušje	20.000,00	20.000,00	0,00
6.	Odvijanje prakse srednjoškolaca u Tehnološkom parku Posušje	2.500,00	2.500,00	0,00
7.	Prekvalifikacija nezaposlenih osoba	40.000,00	10.000,00	30.000,00
8.	Oslobađanje općinske takse za registraciju obrta	1.500,00	1.500,00	0,00
9.	Praksa u općinskoj upravi	30.000,00	15.000,00	15.000,00
10.	Provođenje ankete za praćenje potreba poslodavaca i prognoziranja kretanja na tržištu rada (trogodišnja)	4.200,00	4.200,00	0,00
Ukupna potrebna sredstva		103.500,00	55.850,00	47.650,00

Tablica 13. Prijedlog raspodjele sredstava za realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanja za 2023. godinu.

Red.br.	Mjera aktivne politike zapošljavanja	Potrebna sredstva (KM)	Izvori financiranja	
			Općina	Drugi izvori
1.	Program obuke na zahtjev poslodavaca	1.000,00	0,00	1.000,00

2.	Subvencije za samozapošljavanje i zapošljavanje	20.000,00	2.000,00	18.000,00
3.	Subvencije za razvoj poduzetništva kroz unapređenje proizvodnje i proširenje kapaciteta uz zapošljavanje nezaposlenih lica	100.000,00	10.000,00	90.000,00
4.	Informatičko obrazovanje svih nezaposlenih kao i osoba sa invaliditetom i drugih ranjivih skupina	2.000,00	200,00	1.800,00
5.	Škola stranih jezika	2.000,00	200,00	1.800,00
6.	Praksa u općinskoj upravi	30.000,00	15.000,00	15.000,00
7.	Promocija poduzetničkog duha kod učenika u osnovnim i srednjim školama (poduzeće za vježbu)	1.500,00	500,00	1.000,00.
8.	Dodjela poticajnih sredstava u oblasti voćarstva i povrtlarstva	5.000,00	500,00	4.500,00
9.	Poticajne mjere Općine Posušje	20.000,00	20.000,00	0,00
10.	Organizacija posjete sajmu gospodarstva u Mostaru i sajmu zapošljavanja u Sarajevu i drugim sajmovima poduzetništva u državama okruženja	3.000,00	1.500,00	1.500,00
11.	Organizacija specijaliziranih obuka po potrebi u općini (organska proizvodnja, ovčarstvo, kozarstvo, pčelarstvo, seoski turizam, avanturistički turizam...)	4.000,00	2.000,00	2.000,00
12.	Posjeta srednjoškolaca poduzećima u Posušju i šire	1.000,00	500,00	500,00
13.	Edukacije: kako tražiti posao, pisanje CV...	300,00	300,00	0,00
14.	Odvijanje prakse srednjoškolaca u Tehnološkom parku Posušje	2.500,00	2.500,00	0,00
15.	Prekvalifikacija nezaposlenih osoba	40.000,00	10.000,00	30.000,00
16.	Oslobađanje općinske takse za registraciju obrta	1.500,00	1.500,00	0,00
Ukupna potrebna sredstva		233.800,00	66.700,00	167.100,00

Tablica 14. Prijedlog raspodjele sredstava za realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanja za 2024. godinu.

Red.br.	Mjera aktivne politike zapošljavanja	Potrebna sredstva (KM)	Izvori financiranja	
			Općina	Drugi izvori
1.	Program obuke na zahtjev poslodavaca	3.000,00	300,00	2.700,00
2.	Subvencije za samozapošljavanje i zapošljavanje	50.000,00	25.000,00	25.000,00
3.	Subvencije za razvoj poduzetništva kroz unapređenje proizvodnje i proširenje kapaciteta uz zapošljavanje nezaposlenih osoba	110.000,00	10.000,00	100.000,00
4.	Informatičko obrazovanje svih nezaposlenih kao i osoba sa invaliditetom i drugih ranjivih skupina	1.000,00	1.000,00	0,00
5.	Škola stranih jezika	3.000,00	300,00	2.700,00
6.	Promocija poduzetničkog duha kod učenika u osnovnim i srednjim školama (poduzeće za vježbu)	2.000,00	2.000,00	0,00
7.	Dodjela podsticajnih sredstava u oblasti voćarstva i povrtlarstva	5.000,00	5.000,00	0,00
8.	Skalarno ukidanje poreza na tvrtku novoosnovanim obrtima i poduzećima, i to: U prvoj godini oslobođeno 95 %, u drugoj godini poslovanja 75% i u trećoj godini poslovanja oslobođeno 50% poreza na tvrtku	30.000,00	30.000,00	0,00
9.	Organizacija posjete sajmu gospodarstva u Mostaru i sajmu zapošljavanja u Sarajevu i drugim sajmovima poduzetništva u državama okruženja	3.000,00	1.500,00	1.500,00
10.	Organizacija specijaliziranih obuka po potrebi u općini (organska proizvodnja, ovčarstvo, kozarstvo, pčelarstvo, seoski turizam, avanturistički turizam...)	3.000,00	3.000,00	0,00

11.	Posjeta srednjoškolaca firmama u Posušju i šire	1.000,00	1.000,00	0,00
12.	Edukacije: kako tražiti posao, pisanje CV...	500,00	500,00	0,00
13.	Odvijanje prakse srednjoškolaca u Tehnološkom parku Posušje	2.500,00	2.500,00	0,00
14.	Prekvalifikacija nezaposlenih osoba	40.000,00	10.000,00	30.000,00
15.	Oslobađanje općinske takse za registraciju obrta	1.500,00	1.500,00	0,00
16.	Praksa u općinskoj upravi	30.000,00	15.000,00	15.000,00
17.	Poticajne mjere Općine Posušje	20.000,00	20.000,00	0,00
Ukupna potrebna sredstva		305.500,00	128.600,00	176.900,00

Tablica 15. Prijedlog raspodjele sredstava za realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanja za 2025. godinu.

Red.br.	Mjera aktivne politike zapošljavanja	Potrebna sredstva (KM)	Izvori financiranja	
			Općina	Drugi izvori
1.	Program obuke na zahtjev poslodavaca	3.000,00	300,00	2.700,00
2.	Subvencije za samozapošljavanje i zapošljavanje	50.000,00	50.000,00	0,00
3.	Subvencije za razvoj poduzetništva kroz unapređenje proizvodnje i proširenje kapaciteta uz zapošljavanje nezaposlenih lica	30.000,00	15.000,00	15.000,00
4.	Informatičko obrazovanje svih nezaposlenih kao i osoba sa invaliditetom i drugih ranjivih skupina	2.000,00	2.000,00	0,00
5.	Škola stranih jezika	3.000,00	1.500,00	1.500,00
6.	Praksa u općinskoj upravi	30.000,00	15.000,00	15.000,00
7.	Promocija poduzetničkog duha kod učenika u osnovnim i srednjim školama (poduzeće za vježbu)	3.000,00	3.000,00	0,00
8.	Dodjela poticajnih sredstava u oblasti voćarstva i povrtlarstva	5.000,00	5.000,00	0,00
9.	Skalarno ukidanje poreza na tvrtku novoosnovanim obrtima i	30.000,00	30.000,00	0,00

	poduzećima, i to: U prvoj godini oslobođeno 95 %, u drugoj godini poslovanja 75% i u trećoj godini poslovanja oslobođeno 50% poreza na tvrtku			
10.	Izjednačavanje uvjeta kupnje građevinskog zemljišta izvan poslovnih zona s uvjetima u zonama za proizvodne djelatnosti	150.000,00	150.000,00	0,00
11.	Organizacija posjete sajmu gospodarstva u Mostaru i sajmu zapošljavanja u Sarajevu i drugim sajmovima poduzetništva u državama okruženja	3.000,00	3.000,00	0,00
12.	Organizacija specijaliziranih obuka po potrebi u općini (organska proizvodnja, ovčarstvo, kozarstvo, pčelarstvo, seoski turizam, avanturistički turizam...)	3.000,00	3.000,00	0,00
13.	Posjeta srednjoškolaca firmama u Posušju i šire	1.000,00	1.000,00	0,00
14.	Edukacije: kako tražiti posao, pisanje CV...	500,00	500,00	0,00
15.	Odvijanje prakse srednjoškolaca u Tehnološkom parku Posušje	2.500,00	2.500,00	0,00
16.	Prekvalifikacija nezaposlenih osoba	40.000,00	10.000,00	30.000,00
17.	Oslobađanje općinske takse za registraciju obrta	1.500,00	1.500,00	0,00
18.	Poticajne mjere Općine Posušje	20.000,00	20.000,00	0,00
Ukupna potrebna sredstva		377.500,00	313.300,00	64.200,00

3.5. Implementacija i strukture upravljanja

U cilju implementacije Lokalnog akcijskog plana za zapošljavanje općine Posušje, kao i jasnog definiranja uloga i odgovornosti u tijeku procesa primjene potrebno je definirati strukture upravljanja. Mehanizmi provođenja Lokalnog akcijskog plana za zapošljavanje, predviđaju procedure koje će omogućiti njeno uspješno provođenje. Definiranje mehanizama

za provođenje LAPZ-a, omogućiti će da se na efikasan način koriste postojeći i izgrade novi organizacijski kapaciteti, koristeći raspoložive ljudske resurse. Uspostavljanje mehanizama za provođenje LAPZ-a, treba osigurati:

- Uspostavljanje multisektorske suradnje između ključnih sudionika u primjeni LAPZ-a;
- Korištenje organiziranih, ljudskih i drugih resursa u međusektorskoj povezanosti, kako bi se izbjegla preklapanja i omogućilo maksimalno funkcioniranje svih raspoloživih resursa;
- Uspostavljanje mehanizama naručivanja usluga u cilju integrativnog pristupa rješavanju problema nezaposlenosti;
- Jačanje partnerstva lokalnih institucija (uprava, privatni sektor, javna poduzeća i ustanove), organizacija građanskog društva i gospodarskih subjekata u cilju primjene politike zapošljavanja;

Strukture upravljanja

Općinsko vijeće Posušje:

- Razmatra i odlučuje o usvajanju Akcijskog plana zapošljavanja općine Posušje;

Savjet za zapošljavanje općine Posušje (tim za izradu Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja):

- Potiče i koordinira proces izrade lokalne politike zapošljavanja
- Sudjeluje u izradi pojedinačnih operativnih planova u suglasnosti sa Akcijskim planovima za zapošljavanje viših razina vlasti;
- Prati ostvarenje Akcijskog plana i pojedinih mjera za zapošljavanje;
- Donosi zaključke i daje mišljenje o pitanjima iz svoje nadležnosti i o njima izvještava organe općinske administracije;
- Daje mišljenje na prijedloge propisa i odluka koje donosi općinsko vijeće u oblastima značajnim za zapošljavanje;
- Koordinira i potiče suradnju između zainteresiranih strana i pruža potporu u realizaciji njihovih aktivnosti;

- Informira javni i privatni sektor o svom radu.

Operativne strukture

Operativne strukture za primjenu Akcijskog plana zapošljavanja općine Posušje predstavljaju svi relevantni sudionici u lokalnoj zajednici, koji mogu doprinijeti realizaciji aktivnosti predviđenih Akcijskim planom, na efikasan, efektan, profesionalan i transparentan način.

Operativne strukture za izradu i realizaciju Akcijskog plana čine:

Općina Posušje – Služba za gospodarstvo, koja je zadužena za:

- Logističku i administrativnu potporu rada Timu za izradu Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja općine Posušje;
- Pravovremeno i kontinuirano informiranje o svim programima (županijskim, federalnim, državnim i međunarodnim) od značaja za realizaciju ciljeva i aktivnosti definiranih Akcijskim planom;
- Potporu u izradi projekata definiranih Akcijskim planom.

Služba za zapošljavanje ŽZH – ured Posušje, preuzima odgovornost za:

- Pravovremeno informiranje o programima koje realizira Služba;
- Pružanje stručne potpore u pripremi projekata.

3.6. Monitoring i evaluacija

Metode i tehnike monitoringa i evaluacije

Za potrebe uspješne realizacije monitoringa i evaluacije koristit će se:

- izvješća nositelja realizacije programa/projekata
- evidentiranje programa, korisnika i usluga
- anketa među korisnicima i pružateljima usluga
- intervjui
- skale procjene

- analiza dokumentacije

Nositelji monitoringa i evaluacije

Nositelj monitoringa i evaluacije je Tim za izradu Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja općine Posušje imenovan Rješenjem broj: 01-991/21 od 20. listopada 2021. godine.

Aktivnosti monitoringa i evaluacije će omogućiti efikasnije i učinkovitije implementiranje aktivnosti, a sam monitoring će se koristiti radi ostvarenja zacrtanih ciljeva. Svrha monitoringa i evaluacije je u tome da bismo usporedili stvarni napredak i plan te utvrdili aktivnosti koje je nužno poduzeti za ispravljanje odstupanja.

Aдекватno mjerenje učinjenog i postignutog će nam omogućiti pravovremene korekcije aktivnosti i načina upotrebe alociranih sredstava. Identificiranje uspješnosti omogućit će izbjegavanje činjenja istih pogrešaka.

Vremenski okvir

Monitoring se provodi kontinuirano za cijelo razdoblje implementacije Akcijskog plana zapošljavanja općine Posušje. Evaluacija će se provoditi jednom godišnje i pratiti će efekte implementacije Akcijskog plana.

Predmet monitoringa i evaluacije

Monitoring i evaluacija predstavljaju cjelovito sagledavanje realizacije ciljeva Akcijskog plana kroz:

- Praćenje procesa implementacije;
- Praćenje rezultata provedenih aktivnosti;
- Procjenu utjecaja aktivnosti na kvalitetu života korisnika usluga.

Indikatori

Indikatori napretka i uspješnosti ostvarivanja Akcijskog plana zapošljavanja, određeni su na razini ciljeva, programa i projekata. U realizaciji aktivnosti koristiti će se kvalitativni i kvantitativni indikatori.

Realizacijom Akcijskog plana zapošljavanja općine Posušje bi se krenulo s aktivnim rješavanjem problema nezaposlenosti u općini Posušje. Zapošljavanje nezaposlenih osoba, uključujući i obavljanje stručne prakse u suradnji sa privatnim sektorom, imao bi značaj za općinu Posušje u smislu povećanja broja zaposlenih, smanjenje korisnika socijalne pomoći, smanjenje broja nezaposlenih na evidenciji Službe za zapošljavanje. Istovremeno, to bi značilo potporu poslodavcima koji imaju potrebu za angažiranjem većeg broja radnika kroz neku od gore navedenih mjera, aktivnije sudjelovanje općine Posušje u poticanju razvoja malih i srednjih poduzeća i poljoprivredne proizvodnje, kao i potporu početnicima u poslovanju za realizaciju svojih poduzetničkih ideja.

Nedostaci za realizaciju Akcijskog plana zapošljavanja općine Posušje uvelike su smanjeni otvaranjem Tehnološkog parka Posušje, ali bi i dalje mogli predstavljati nedostatak kapaciteta i mogućnosti obrazovnih institucija sa područja općine Posušje, kao i Županije Zapadnohercegovačke, da uvrste programe obuka za deficitarna zanimanja na tržištu rada; restriktivna fiskalna politika koja bi se oslanjala na povećanje ionako velikih nameta gospodarstvu; pad prihoda u proračunu općine Posušje koji bi se mogao odraziti na izdvajanja za mala i srednja poduzeća, poduzetnike, poljoprivrednike i stipendije.